

**Міністерство освіти і науки України
Державний біотехнологічний університет
Навчально-науковий інститут «Кіберпорт»
Кафедра фінансів, банківської справи
та страхування**

ФІНАНСИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи

**для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
денної (заочної) форми навчання спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа, страхування та фондовий ринок»**

**Харків
2024**

Міністерство освіти і науки України
Державний біотехнологічний університет
Навчально-науковий інститут «Кіберпорт»
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

ФІНАНСИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Методичні вказівки
до практичних занять та самостійної роботи

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної (заочної)
форми навчання спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та
фондовий ринок»

Затверджено
рішенням Науково-методичної
комісії ННІ «Кіберпорт»
Протокол № 5
від 21.02.2024 р.

Харків
2024

УДК 336:061.1ЄС](072)
Ф 59

Схвалено
на засіданні кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Протокол № 11 від 07.02.2024 р.

Рецензенти:

Н. І. Рижикова, д-р екон. наук, проф., професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування Державного біотехнологічного університету

Ю. П. Вітковський, д-р екон. наук, проф., професор кафедри глобальної економіки Державного біотехнологічного університету

Ф59

Фінанси Європейського Союзу : методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної (заочної) форми навчання спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» / Держ. біотехнол. ун-т ; уклад. О. Г. Малій. – Харків, 2024. – 81 с.

Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи підготовлені згідно з програмою дисципліни «Фінанси Європейського Союзу». Методичні вказівки охоплюють основні теми курсу, містять плани і ключові поняття тем, які вивчаються, запитання для перевірки знань, питання для самостійного опрацювання, завдання для самостійної роботи, тести для поточного та підсумкового контролю знань, тематику індивідуальних навчально-дослідних завдань, термінологічний словник, рекомендовану літературу.

Видання призначене для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» денної та заочної форм здобуття освіти.

УДК 336:061.1ЄС](072)

Відповідальна за випуск: Т. О. Ставерська, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування, канд. екон. наук, доц.

© Малій О. Г., 2024
© ДБТУ, 2024

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи є складовою частиною навчально-методичного забезпечення дисципліни «Фінанси Європейського Союзу» підготовки бакалаврів спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок».

Метою та завданнями вивчення дисципліни є формування системи базових знань з теорії і практики фінансових відносин країн Європейського Союзу; розуміння фінансового підґрунтя та закономірностей розвитку країн ЄС, розуміння особливостей функціонування бюджетної, податкової системи та системи фінансового нагляду в ЄС; розуміння особливостей функціонування банківської системи, фондового ринку та ринку страхування в ЄС; розуміння основних принципів управління фінансами на державному та місцевому рівнях; умінь робити порівняльний аналіз формування і використання фінансових ресурсів ЄС та України; умінь виявляти конкретні форми і методи удосконалення використання фінансів в Україні з урахуванням досвіду країн Європейського Союзу.

Компетентності та результати навчання, яких студент набуватиме в результаті вивчення дисципліни:

- здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування);
- здатність застосовувати знання законодавства у сфері монетарного, фіскального регулювання та регулювання фінансового ринку;
- здатність визначати, обґрунтовувати та брати відповідальність за професійні рішення;
- знати механізм функціонування державних фінансів, у т. ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових ринків, банківської системи, страхування та фондового ринку;
- володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т. ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові та фондові ринки, банківська система, страхування);
- розуміти принципи, методи та інструменти державного та ринкового регулювання діяльності в сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

Значну кількість часу навчальної дисципліни відведено на самостійну роботу здобувачів вищої освіти.

Основними видами самостійної роботи, запропонованими здобувачам вищої освіти, є такі: опрацювання навчального матеріалу лекційних занять; підготовку до практичних занять; підготовку до контрольного тестування; виконання самостійних практичних завдань протягом семестру, виконання

індивідуального навчально-дослідного завдання, а також опрацювання питань, що плануються для самостійного вивчення навчального матеріалу до усіх тем у вільний від аудиторних занять час. Навчальний матеріал дисципліни, передбачений для засвоєння здобувачем у процесі самостійної роботи, вноситься на підсумковий контроль разом з навчальним матеріалом, який опрацьовувався при проведенні аудиторних занять.

Протягом семестру здобувачі вищої освіти повинні активно працювати на практичних заняттях, приймаючи участь в наступних видах робіт:

Відповідь на запитання та участь у дискусії. Перелік питань на кожне практичне заняття складається з пунктів плану заняття, ключових понять теми і запитань для перевірки знань. Дискусія, передбачає змістовне доповнення, критичне зауваження та власний погляд на поставлене питання.

Тестування, що проводиться для контрольної перевірки засвоєння матеріалу з окремих модулів дисципліни.

Презентація результатів завдання, яке винесено на самостійну роботу студентів (доповіді, аналітичного огляду, розрахункового завдання). Доповідь презентується на практичному занятті, тема якого відповідає обраній темі.

Самостійна робота передбачає також виконання індивідуального навчально-дослідного завдання, тема якого вибирається самостійно із запропонованих з врахуванням побажань щодо напрямку роботи.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання містить такі складові: вступ, основну частину, висновки та пропозиції, список використаних джерел, додатки. У вступі розкривається актуальність теми, зазначаються мета, задачі, об'єкт, предмет і методи дослідження. Основна частина містить науково-теоретичні основи питання, що розглядається, його значення в сучасних умовах та шляхи вирішення. Висновки включають короткі підсумки і пропозиції за результатами виконаної роботи. Список використаних джерел повинен містити перелік усіх джерел, використаних здобувачем при виконанні роботи. Додатки включають розрахунки, таблиці допоміжних цифрових даних, допоміжні ілюстрації.

Отримані здобувачем вищої освіти оцінки за практичні заняття, виконання самостійної роботи та індивідуального навчально-дослідного завдання є складовими семестрової підсумкової оцінки.

Після закінчення вивчення курсу підсумковий контроль з дисципліни проводиться у формі заліку і здобувач може набрати протягом семестру в точках контролю від 60 до 100 балів включно. Підсумкове оцінювання академічної успішності студента визначається за 100-бальною шкалою, шкалою ЄКТС та національною шкалою («зараховано», «незараховано»).

Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи містять плани і ключові поняття тем, які вивчаються, запитання для перевірки знань, питання для самостійного опрацювання, завдання для самостійної роботи здобувачів вищої освіти, тести для поточного та підсумкового контролю знань, тематику індивідуальних навчально-дослідних завдань та вказівки до їх виконання, термінологічний словник, рекомендовану літературу.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

ОСНОВИ ФІНАНСІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ, БЮДЖЕТНА СИСТЕМА, ПОДАТКОВА СИСТЕМА

ТЕМА 1 ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ СТВОРЕННЯ І ФУНКЦІОНУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

1.1. Передумови створення Європейського Союзу

1.2. Основи функціонування Європейського Союзу

Ключові поняття теми: інтеграція, зона вільної торгівлі, митний союз, спільний ринок, економічний та валютний союзи, політичний союз, євро, Європейська система центральних банків, Європейський центральний банк, Маастрихтський договір, Маастрихтські критерії конвергенції.

Запитання для перевірки знань

1. Яка історія утворення Європейського Союзу?
2. Охарактеризуйте основні форми інтеграції.
3. Який договір пов'язаний із виникненням Європейського Союзу?
4. Розкрийте сутність Маастрихтських критеріїв конвергенції.
5. Яка кількість держав входить до Європейського Союзу?
6. В якому році відбулося наймасштабніше розширення Європейського Союзу? Які країни стали новими членами ЄС?
7. Які переваги єдиного ринку для бізнесу та громадян ЄС?
8. Які основні досягнення Європейського Союзу?
9. Назвіть офіційних країн-кандидатів на вступ до Євросоюзу.
10. Які умови потрібно виконати для здійснення процедури виходу з членства в Європейському Союзі?
11. У чому суть реформування процесу розширення Євросоюзу, запропонованого Європейською комісією?

Завдання для самостійної роботи студентів

Питання для самостійного опрацювання: Виконання країною критеріїв конвергенції на момент входження до Європейського Союзу та їх сучасний стан. (Презентація результатів).

Завдання: Дослідіть основні етапи інтеграційних процесів в ЄС. Визначте, що є спільного та відмінного на даних етапах розвитку. Накресліть укрупнено схему зв'язків форм інтеграційних об'єднань з їх характерними особливостями. Для виконання завдання скористайтесь інформацією з відкритих джерел, матеріалами лекції та рекомендованою літературою.

Рекомендована література:

1. Європейська інтеграція: навч. посіб. / М. І. Макаренко, Л. І. Хомутенко, І. І. Д'яконова та ін. ; за ред. М. І. Макаренка, Л. І. Хомутенко. – Київ : Центр учбової літератури, 2014. – 344 с.
2. Європейський Союз : навч. посіб. / [А. О. Бояр (кер. авт. кол.), Н. П. Карпчук, Н. І. Романюк та ін.] ; за ред. А. О. Бояра, С. В. Федонюка. Київ : ФОП Маслаков, 2020. – 600 с.
3. Європейські студії у фінансах: навч. посіб. / І. О. Школьник, А. Ю. Семенов, В. М. Кремень та ін. ; за заг. ред. І. О. Школьник, А. Ю. Семенова. – Суми : Сумський державний університет, 2017. – 214с.
4. Копійка В. В. Європейський Союз: історія і засади функціонування : навч. посіб. / В. В. Копійка, Т. І. Шинкаренко ; за ред. Л. В. Губерського. – 2-ге вид., випр. і допов. – Київ : Знання, 2012. – 759 с. – (Вища освіта XXI століття).
5. Корнієнко В. О. Україна в Європі і світі. Електронний навчальний посібник. URL: <https://multimedia.posibnyky.vntu.edu.ua/mm/Ukraine-EU/txt/02.html>

ТЕМА 2 ОРГАНИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

- 2.1. *Європейська рада*
- 2.2. *Рада Європейського Союзу (Рада міністрів)*
- 2.3. *Європейський парламент*
- 2.4. *Суд Європейського Союзу (Суд ЄС)*

Ключові поняття теми: наддержавні інституції та установи, основні органи влади, контрольні та судові інституції, фінансові інституції, консультаційні органи, Європейська рада, Рада Європейського Союзу (Рада міністрів), Європейський парламент, Суд Європейського Союзу.

Запитання для перевірки знань

1. Визначте функції та завдання Європейської комісії та ради.
2. Розкрийте функції та повноваження Ради міністрів ЄС. Охарактеризуйте її структуру.
3. Визначте основні завдання та функції Європейського парламенту. Які його відмінності від інших інституцій Європейського Союзу?
4. Охарактеризуйте повноваження Європейського суду, визначте мету його створення і функціонування.
5. Охарактеризуйте фонди фінансових ресурсів ЄС, їх відповідність та адекватність потребам розвитку країн ЄС та ЄС загалом.

6. Як відбувається реалізація фінансового контролю за використанням фінансових ресурсів Європейського Союзу?

7. Назвіть основні проблеми та ризики існування Європейського Союзу.

Завдання для самостійної роботи студентів

Питання для самостійного опрацювання: Реалізація фінансового контролю за використанням фінансових ресурсів Європейського Союзу. (Презентація результатів).

Завдання: Проаналізуйте світові фінансові кризи, що відбулися протягом останніх 15 років. Перелічіть причини, наслідки та заходи з подолання. Для виконання завдання Ви можете скористатись інформацією з відкритих джерел, готовими аналітичними звітами, річними звітами міжнародних фінансових організацій тощо.

Рекомендована література:

1. Горюнова Є. О. Євроінтеграція: навч. посіб. / Є. О. Горюнова. – Київ: Академвидав, 2013. – 224 с. – (Серія «Альма-матер»).

2. Європейська інтеграція : навч. посіб. / М. І. Макаренко, Л. І. Хомутенко, І. І. Д'яконова та ін. ; за ред. М. І. Макаренка, Л. І. Хомутенко. – Київ : Центр учбової літератури, 2014. – 344 с.

3. Європейський Союз : навч. посіб. / [А. О. Бояр (кер. авт. кол.), Н. П. Карпчук, Н. І. Романюк та ін.] ; за ред. А. О. Бояра, С. В. Федонюка. Київ : ФОП Маслаков, 2020. – 600 с.

4. Європейські студії у фінансах: навч. посіб. / І. О. Школьник, А. Ю. Семенов, В. М. Кремень та ін. ; за заг. ред. І. О. Школьник, А. Ю. Семенова. – Суми : Сумський державний університет, 2017. – 214с.

5. Копійка В. В. Європейський Союз: історія і засади функціонування : навч. посіб. / В. В. Копійка, Т. І. Шинкаренко ; за ред. Л. В. Губерського. – 2-ге вид., випр. і допов. – Київ : Знання, 2012. – 759 с. – (Вища освіта XXI століття).

6. Корнієнко В. О. Україна в Європі і світі. Електронний навчальний посібник. URL: <https://multimedia.posibnyky.vntu.edu.ua/mm/Ukraine-EU/txt/02.html>.

7. Кремень О. І. Фінанси: навчальний посібник / О. І. Кремень, В. М. Кремень. – Київ : Центр учбової літератури, 2012. – 416 с.

8. Інтеграційні процеси на фінансовому ринку України: монографія / А. О. Єпіфанов, І. О. Школьник, Ф. Павелка та ін. ; за заг. редакцією д-ра екон. наук А. О. Єпіфанова, д-ра екон. наук І. О. Школьник і д-ра екон. наук Ф. Павелки. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2012. – 258 с.

9. Мальська М. П. Основи європейської інтеграції [текст] : підручник / М. П. Мальська, Н. В. Антонюк. – Київ : Центр учбової літератури, 2015. – 320 с.

ТЕМА 3 БЮДЖЕТ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ. БЮДЖЕТНИЙ ПРОЦЕС

3.1. Принципи побудови бюджетної системи ЄС

3.2. Процедура прийняття бюджету ЄС

Ключові поняття теми: бюджетна система, бюджет ЄС, національні бюджети, регуляторні інститути, принципи побудови бюджетної системи ЄС, бюджетну самостійність, бюджетна децентралізація, процедура прийняття бюджету ЄС, Європейська комісія, Узгоджувальний комітет, Рахункова палата.

Запитання для перевірки знань

1. Визначте складові бюджетної системи Європейського Союзу.
2. Розкрийте економічну сутність єдиного бюджету ЄС.
3. Назвіть принципи функціонування бюджетної системи Європейського Союзу?
4. Розкрийте складову частину принципу раціонального фінансового менеджменту.
5. Розкрийте сутність мультисистемної моделі регулювання бюджетних відносин в Європейському Союзі.
6. Охарактеризуйте функції регуляторних інститутів бюджетної системи Європейського Союзу.
7. Розкрийте основні етапи процедури прийняття єдиного бюджету ЄС.
8. Охарактеризуйте повноваження основних інституцій ЄС (Єврокомісія, Рада міністрів ЄС, Європарламент) в рамках бюджетного процесу.

Завдання для самостійної роботи студентів

Питання для самостійного опрацювання: Оцінювання показників бюджету країн-членів ЄС. (Презентація результатів).

Завдання: Проаналізуйте відповідність боргової та економічної політики країн ЄС до критеріїв конвергенції. Визначте можливі наслідки для стабільності фінансових ринків країн ЄС. Зробіть висновки, підкріпивши їх фінансово-економічними показниками. Для виконання завдання користуйтеся інформацією з відкритих джерел, готовими аналітичними звітами.

Рекомендована література:

1. Бояр А. О. Трансформація бюджетної моделі ЄС в умовах глобальної фінансової турбулентності: монографія / А. О. Бояр. – Луцьк : Вежа-Друк, 2014. – 256 с.
2. Бюджетна система : навчальний посібник. Друге видання,

перероблене і доповнене / І. Л. Шевчук, В. О. Черепанова, Т. О. Ставерська / – Харків : Видавець Іванченко І. С., 2015. – 284 с.

3. Європейський Союз : навч. посіб. / [А. О. Бояр (кер. авт. кол.), Н. П. Карпчук, Н. І. Романюк та ін.] ; за ред. А. О. Бояра, С. В. Федонюка. Київ : ФОП Маслаков, 2020. – 600 с.

4. Європейські студії у фінансах : навч. посіб. / І. О. Школьник, А. Ю. Семенов, В. М. Кремень та ін. ; за заг. ред. І. О. Школьник, А. Ю. Семенова. – Суми : Сумський державний університет, 2017. – 214 с.

5. Дудченко В. Ю. Бюджетна політика Європейського Союзу / В. Ю. Дудченко // Проблеми інноваційного розвитку економіки України: збірник наукових праць з актуальних проблем економічних наук / Наукова організація «Перспектива». У 2-х частинах. – Дніпропетровськ : Видавничий дім «Гельветика», 2014. ч. 1. – С. 196–203.

6. Кремень О. І. Фінанси : навчальний посібник / О. І. Кремень, В. М. Кремень. – Київ : Центр учбової літератури, 2012. – 416 с.

7. Фінанси : Навчальний посібник / Крутова А. С., Близнюк О. П., Лачкова Л. І. та ін. – Х. : Видавництво «Лідер», 2017. – 560 с.

ТЕМА 4 СТРУКТУРА ЄДИНОГО БЮДЖЕТУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

4.1. Структура єдиного бюджету Європейського Союзу

4.2. Оцінювання показників бюджету країн ЄС

Ключові поняття теми: структура єдиного бюджету Європейського Союзу, доходи бюджету ЄС, видатки бюджету ЄС, операційні видатки, адміністративні видатки, оцінювання показників бюджету країн ЄС, наднаціональне бюджетне регулювання, бюджетна консолідація.

Запитання для перевірки знань

1. Назвіть складові частини доходів єдиного бюджету Європейського Союзу.

2. Дайте характеристику видаткам єдиного бюджету Європейського Союзу.

3. Розкрийте проблеми і перспективи пріоритетних видатків бюджету Європейського Союзу у багаторічній фінансовій перспективі.

4. Обґрунтуйте інструменти впливу на стан бюджетних систем країн-членів Європейського Союзу у частині дотримання принципу ефективного збалансування видатків національних бюджетів щодо реальних доходів.

5. Дайте характеристику основним проблемам бюджетів держав-членів Європейського Союзу за останні роки.

6. Розкрийте перспективи бюджетної консолідації держав-членів Європейського Союзу.

Завдання для самостійної роботи студентів

Питання для самостійного опрацювання: Наслідки фінансової кризи на стан бюджетних систем країн-членів ЄС. (Презентація результатів)

Завдання: На основі даних офіційного сайту Європейського Союзу розрахуйте коефіцієнт загального рівня боргового навантаження у країнах ЄС (обсяг державного боргу в аналізованому бюджетному періоді країни-члена ЄС / загальний обсяг податкових і неподаткових надходжень до бюджету країни-члена ЄС аналізованому бюджетному періоді країни-члена Європейського Союзу). Для виконання завдання скористайтесь відкритими джерелами. До звіту прикріпіть скріншоти або активні посилання.

Рекомендована література:

1. Бояр А. О. Трансформація бюджетної моделі ЄС в умовах глобальної фінансової турбулентності : монографія / А. О. Бояр. – Луцьк : Вежа-Друк, 2014. – 256 с.

2. Бюджетна система : навчальний посібник. Друге видання, перероблене і доповнене / І. Л. Шевчук, В. О. Черепанова, Т. О. Ставерська / – Харків : Видавець Іванченко І. С., 2015. – 284 с.

3. Європейський Союз : навч. посіб. / [А. О. Бояр (кер. авт. кол.), Н. П. Карпчук, Н. І. Романюк та ін.] ; за ред. А. О. Бояра, С. В. Федонюка. Київ : ФОП Маслаков, 2020. – 600 с.

4. Європейські студії у фінансах : навч. посіб. / І. О. Школьник, А. Ю. Семенов, В. М. Кремень та ін. ; за заг. ред. І. О. Школьник, А. Ю. Семенова. – Суми : Сумський державний університет, 2017. – 214с.

5. Дудченко В. Ю. Бюджетна політика Європейського Союзу / В. Ю. Дудченко // Проблеми інноваційного розвитку економіки України : збірник наукових праць з актуальних проблем економічних наук / Наукова організація «Перспектива». У 2-х частинах. – Дніпропетровськ : Видавничий дім «Гельветика», 2014. ч.1. – С. 196–203.

ТЕМА 5 ПОДАТКОВА СИСТЕМА І ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

5.1. Податкове регулювання

5.2. Податковий контроль

Ключові поняття теми: податкове регулювання, норми податкового законодавства, податковий контроль, прямі податки у ЄС, непрямі податки, зближення законів, податкові пільги.

Запитання для перевірки знань

1. Дайте характеристику типам та моделям податкових систем країн Європейського Союзу.
2. Розкрийте відмінності в організаційних питаннях побудови податкових систем України та країн Європейського Союзу.
3. Яким чином відбувається контроль за сплатою податків у країнах Європейського Союзу? Які види відповідальності за податкові правопорушення?
4. Назвіть особливості побудови прямого оподаткування у країнах Європейського Союзу.
5. Дайте характеристику системі непрямого оподаткування країн Європейського Союзу.
6. Розкрийте характерні риси міжнародного подвійного оподаткування.
7. Окресліть шляхи врегулювання проблеми міжнародного подвійного оподаткування.

Завдання для самостійної роботи студентів

Питання для самостійного опрацювання: Аналіз рівня податкового навантаження в європейських країнах та у вітчизняній практиці. (Презентація результатів).

Завдання: Проаналізуйте податкові системи країн ЄС за критерієм співвідношення прямих і непрямих податків. Порівняйте досвід країн ЄС із вітчизняною практикою формування і підтримання співвідношення між прямим і непрямим оподаткуванням. Сформулюйте висновки. Для виконання завдання Ви можете скористатись інформацією з відкритих джерел.

Рекомендована література:

1. Європейський Союз : навч. посіб. / [А. О. Бояр (кер. авт. кол.), Н. П. Карпчук, Н. І. Романюк та ін.] ; за ред. А. О. Бояра, С. В. Федонюка. Київ : ФОП Маслаков, 2020. – 600 с.
2. Європейські студії у фінансах : навч. посіб. / І. О. Школьник, А. Ю. Семенов, В. М. Кремень та ін. ; за заг. ред. І. О. Школьник, А. Ю. Семенова. – Суми : Сумський державний університет, 2017. – 214с.
3. Інтеграційні процеси на фінансовому ринку України : монографія / А. О. Єпіфанов, І. О. Школьник, Ф. Павелка та ін. ; за заг. редакцією д-ра екон. наук А. О. Єпіфанова, д-ра екон. наук І. О. Школьник і д-ра екон. наук Ф. Павелки. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2012. – 258 с.
4. Кремень О. І. Фінанси : навчальний посібник / О. І. Кремень, В. М. Кремень. – Київ : Центр учбової літератури, 2012. – 416 с. 103.
5. Податкова політика держави. Ще один великий компроміс / за заг. ред. К. І. Швабія. Ірпінь : Університет ДФС України, 2018. – 61 с.

6. Податкова система України : Навч.- метод. Посібник для самостійного вивчення дисципліни / Податкова система : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / [В. К. Хлівний, О. М. Тимченко, Ю. В. Сибірянська, А. В. Пислиця та ін.] ; кер. авт. кол. В. К. Хлівний. – К. : КНЕУ, 2014. – 372.

7. Фінанси : Навчальний посібник / Крутова А. С., Близнюк О. П., Лачкова Л. І. та ін. – Х. : Видавництво «Лідер», 2017. – 560 с.

ТЕМА 6 ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ПОДАТКІВ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

6.1. Непрямі податки

6.2. Прямі податки

Ключові поняття теми: податок на додану вартість, акцизні платежі, оподаткування доходів громадян, податок на прибуток, ставки податків в країнах ЄС, спрощені системи оподаткування, корпоративний податок гармонізація податкових систем країн ЄС.

Запитання для перевірки знань

1. Дайте порівняльну характеристику вітчизняної практики та практики країн Європейського Союзу в оподаткуванні доходів фізичних осіб.
2. Порівняйте вітчизняну практику та практику країн Європейського Союзу щодо оподаткування юридичних осіб.
3. Назвіть особливості стягнення податку на прибуток корпорацій у країнах Європейського Союзу.
4. Дайте характеристику провадження податків на розкіш в Україні та країнах Європейського Союзу.
5. Визначте напрями та особливості гармонізації податкових систем країн Європейського Союзу.
6. Визначте основні проблеми гармонізації оподаткування в Україні відповідно до умов у Європейському Союзі.
7. Які особливості оцінювання та аналізу рівня податкового навантаження в європейських країнах та у вітчизняній практиці?
8. Визначте причини та наслідки існування офшорних зон у країнах Європейського Союзу.

Завдання для самостійної роботи студентів

Питання для самостійного опрацювання: Податкові інструменти стимулювання розвитку. (Презентація результатів)

Завдання: Відомо, що Європейський Союз залишається розрізним у контексті справляння одного з найважливіших непрямих податків – ПДВ. Розкрийте специфіку справляння податку на додану вартість у країнах ЄС.

Зробіть висновки. Для виконання завдання Ви можете скористатись матеріалами лекції та інформацією з відкритих джерел.

Рекомендована література:

1. Європейський Союз : навч. посіб. / [А. О. Бояр (кер. авт. кол.), Н. П. Карпчук, Н. І. Романюк та ін.] ; за ред. А. О. Бояра, С. В. Федонюка. Київ : ФОП Маслаков, 2020. – 600 с.
2. Європейський Союз : теорія і практика інтеграції заради успіху : навч. посіб. / за заг. ред. А. В. Матвійчука. Рівне : Волинські обереги, 2019. – 155 с.
3. Європейські студії у фінансах : навч. посіб. / І. О. Школьник, А. Ю. Семенов, В. М. Кремень та ін. ; за заг. ред. І. О. Школьник, А. Ю. Семенова. – Суми : Сумський державний університет, 2017. – 214с.
4. Копійка В. В. Європейський Союз : історія і засади функціонування: навч. посіб. / В. В. Копійка, Т. І. Шинкаренко ; за ред. Л. В. Губерського. – 2-ге вид., випр. і допов. – Київ : Знання, 2012. – 759 с. – (Вища освіта ХХІ століття).
5. Кремень О. І. Фінанси : навчальний посібник / О. І. Кремень, В. М. Кремень. – Київ : Центр учбової літератури, 2012. – 416 с.
6. Інтеграційні процеси на фінансовому ринку України : монографія / А. О. Єпіфанов, І. О. Школьник, Ф. Павелка та ін. ; за заг. редакцією д-ра екон. наук А. О. Єпіфанова, д-ра екон. наук І. О. Школьник і д-ра екон. наук Ф. Павелки. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2012. – 258 с.
7. Податкова політика держави. Ще один великий компроміс / за заг. ред. К. І. Швабія. Ірпінь : Університет ДФС України, 2018. – 61 с.
8. Податкова система України : Навч.- метод. Посібник для самостійного вивчення дисципліни / Податкова система : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / [В. К. Хлівний, О. М. Тимченко, Ю. В. Сибірянська, А. В. Пислиця та ін.]. ; кер. авт. кол. В. К. Хлівний. – К. : КНЕУ, 2014. – 372.
9. Фінанси : Навчальний посібник / Крутова А. С., Близнюк О. П., Лачкова Л. І. та ін. – Х. : Видавництво «Лідер», 2017. – 560 с.

ТЕМА 7 ІНСТИТУЦІЇ ЄС У СФЕРІ ГРОШОВОГО ОБІГУ, ФІНАНСІВ ТА ІНВЕСТИЦІЙ

7.1. Регулювання діяльності ринку фінансових послуг

7.2. Інституції ЄС у сфері грошового обігу, фінансів та інвестицій

Ключові поняття теми: спільний ринок фінансових послуг ЄС, наглядові інституції, регулювання діяльності ринку фінансових послуг, інституції ЄС у сфері грошового обігу, Європейська рада з системних ризиків, Європейський орган з цінних паперів та ринків; Європейський банківський орган, Європейський орган із страхування та пенсійних фондів, фінансів та

інвестицій, Європейський центральний банк, індивідуальні позики, глобальні позики, венчурне фінансування, структуровані кредитні лінії.

Запитання для перевірки знань

1. Розкрийте особливості функціонування ринку фінансових послуг країн Європейського Союзу?
2. Охарактеризуйте діяльність Європейського центрального банку.
3. Назвіть функції, склад, принципи формування та завдання Європейського інвестиційного банку та Європейського банку реконструкції та розвитку.
4. Дайте характеристику банківського сектору країн Європейського Союзу. Які існують відмінності серед країн Європейського Союзу?
5. Які небанківські фінансові установи функціонують на фінансових ринках країн Європейського Союзу. Які із них переважають і чому?

Завдання для самостійної роботи студентів

Питання для самостійного опрацювання: Інтеграційні процеси на українському та Європейському ринках фінансових послуг. (Презентація результатів).

Завдання: Дайте оцінку зовнішньоекономічній залежності України у фінансовій та кредитній сферах. Для виконання даного завдання скористайтесь відкритими джерелами та доступною достовірною інформацією про поточну ситуацію. До звіту прикріпіть скріншоти або активні посилання.

Рекомендована література:

1. Близнюк О. П., Іванюта О. М. Ринок фінансових послуг : Навч. посіб. для студентів спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування. Харків : Харк. держ. ун-т харчування та торгівлі, 2017. – 255 с.
2. Європейський Союз : навч. посіб. / [А. О. Бояр (кер. авт. кол.), Н. П. Карпчук, Н. І. Романюк та ін.] ; за ред. А. О. Бояра, С. В. Федонюка. – Київ : ФОП Маслаков, 2020. – 600 с.
3. Європейський Союз: теорія і практика інтеграції заради успіху : навч. посіб. / за заг. ред. А. В. Матвійчука. – Рівне : Волинські обереги, 2019. – 155 с.
4. Європейські студії у фінансах : навч. посіб. / І. О. Школьник, А. Ю. Семенов, В. М. Кремень та ін. ; за заг. ред. І. О. Школьник, А. Ю. Семенова. – Суми : Сумський державний університет, 2017. – 214 с.
5. Інтеграційні процеси на фінансовому ринку України : монографія / А. О. Єпіфанов, І. О. Школьник, Ф. Павелка та ін. ; за заг. редакцією д-ра екон. наук А. О. Єпіфанова, д-ра екон. наук І. О. Школьник і д-ра екон. наук Ф. Павелки. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2012. – 258 с.
6. Косова Т. Д. Аналіз банківської діяльності : навч. посібник для

студентів. – Київ : Центр учбової літератури, 2018. – 486 с.

7. Мальська М. П. Основи європейської інтеграції [текст] : підручник / М. П. Мальська, Н. В. Антонюк. – Київ : Центр учбової літератури, 2015. – 320 с.

8. Міжнародні фінанси : навч. посіб. для студ., які навчаються за спеціальністю 051 «Економіка», спеціалізацією «Міжнародна економіка» за денною формою навчання / І. М. Грінько ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 109 с.

9. Полчанов А. Ю., Довгалюк В. В. Фінансовий ринок : навч. посібник. – Електронне видання. – Житомир : Державний університет «Житомирська політехніка», 2020. – 120 с.

ТЕМА 8 АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

8.1. Банківський сектор країн ЄС

8.2. Діяльність небанківських фінансових установ

Ключові поняття теми: банківський сектор країн ЄС, небанківські фінансові установи, монетарні фінансові інститути, кредитні інституції, грошові фонди, інвестиційні фонди, фінансові компанії спеціального призначення, компанії-провайдери платіжних сервісів, страхові компанії, фінансові конгломерати.

Запитання для перевірки знань

1. Охарактеризуйте механізм функціонування системи центральних банків та його роль у забезпеченні стабільності єдиної валюти Європейського Союзу.

2. Наведіть основні «критерії конвергенції» та їх значення в забезпеченні фінансової стабільності у Європейському Союзі.

3. Назвіть причини та характерні особливості фінансової кризи в Європейському Союзі? Які можливі наслідки для ринку фінансових послуг країн Європейського Союзу?

4. Дайте характеристику механізму фінансової стабілізації країн Європейського Союзу. Розкрийте принцип використання коштів Європейського фонду фінансової стабілізації.

5. Назвіть найбільших фінансових посередників у країнах Європейського Союзу. Охарактеризуйте їх місце та роль у трансформації світових фінансових ресурсів.

6. Які можливі наслідки виходу країни Європейського Союзу із «зони євро» для стабільності ринку фінансових послуг ЄС?

7. Визначте роль найбільших фінансових посередників країн

Європейського Союзу (Німеччини, Франції, Великобританії) у світовому ринку капіталу.

8. Які наслідки, на ваш погляд, Brexit для єдиного ринку країн ЄС?

Завдання для самостійної роботи студентів

Питання для самостійного опрацювання: Система недержавного пенсійного забезпечення в країнах ЄС. (Презентація результатів).

Завдання: Іспанський лізингодавець уклав з українською фірмою NYX договір фінансового лізингу, за яким передає українській фірмі обладнання вартістю 250 000 EUR на 4 роки із правом його подальшого викупу. Річна норма амортизаційних відрахувань 20 %, комісійна винагорода – 10 % річних від залишкової вартості обладнання. Валюта платежу за лізинговим договором – євро. Розрахуйте суму лізингових платежів лізингоотримувача в разі, якщо періодичність платежу становить 2 рази на рік та якщо періодичність платежу буде становити 1 раз на рік. Виберіть найменш витратний варіант для лізингоотримувача.

Рекомендована література:

1. Європейський Союз : навч. посіб. / [А. О. Бояр (кер. авт. кол.), Н. П. Карпчук, Н. І. Романюк та ін.] ; за ред. А. О. Бояра, С. В. Федонюка. Київ : ФОП Маслаков, 2020. – 600 с.

2. Європейські студії у фінансах : навч. посіб. / І. О. Школьник, А. Ю. Семенов, В. М. Кремень та ін. ; за заг. ред. І. О. Школьник, А. Ю. Семенова. – Суми : Сумський державний університет, 2017. – 214 с.

3. Інтеграційні процеси на фінансовому ринку України: монографія / А. О. Єпіфанов, І. О. Школьник, Ф. Павелка та ін. ; за заг. редакцією д-ра екон. наук А. О. Єпіфанова, д-ра екон. наук І. О. Школьник і д-ра екон. наук Ф. Павелки. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2012. – 258 с.

4. Мальська М. П. Основи європейської інтеграції [текст]: підручник / М. П. Мальська, Н. В. Антонюк. – Київ : Центр учбової літератури, 2015. – 320 с.

5. Міжнародні фінанси : навч. посіб. для студ., які навчаються за спеціальністю 051 «Економіка», спеціалізацією «Міжнародна економіка» за денною формою навчання / І. М. Грінько ; КПП ім. Ігоря Сікорського. – Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 109 с.

6. Полчанов А. Ю., Довгалюк В. В. Фінансовий ринок: навч. посібник. – Електронне видання. – Житомир : Державний університет «Житомирська політехніка», 2020. – 120 с.

7. Реформування ринків фінансових послуг в умовах інтеграції до європейського фінансового простору : монографія / наук. ред. канд. екон. наук Р. Пукала і д-ра екон. наук, проф. Н. М. Внукова. – Харків : ТО Ексклюзив, 2016. – 166 с.

ТЕСТИ ДЛЯ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ ЗА МОДУЛЕМ I

1. Світовому процесу глобалізації бізнесу та фінансів суперечить таке явище:

- а) досягнення технічного прогресу;
- б) скорочення обсягу втручання держави в економіку і фінанси;
- в) різні темпи розвитку країн;
- г) зростання міжнародних інвестицій.

2. Процес інтеграції характеризується наступними етапами:

- а) спільна територія, митний союз, спільний ринок, економічний і валютний союз;
- б) вільний експорт, митний союз, спільний ринок, фінансовий союз;
- в) зона вільної торгівлі, митний союз, спільний ринок, економічний та валютний союз;
- г) зона вільного імпорту, митний союз, спільний простір, фінансовий союз.

3. Яка форма міжнародної інтеграції передбачає вільне переміщення товарів, робіт і послуг, а також факторів виробництва (капіталу, трудових ресурсів) між країнами-членами спільного ринку ? :

- а) митний союз;
- б) спільний ринок;
- в) зона вільної торгівлі;
- г) економічний союз;
- д) усі відповіді правильні.

4. Основними інструментами політики Європейського Центрального Банку є:

- а) установлення меж коливань основних процентних ставок, зокрема для їхнього зближення по всій зоні ЄВРО;
- б) операції на відкритому ринку;
- в) установлення мінімальних резервних умов для банків;
- г) усі відповіді правильні.

5. Євровалюта – це:

- а) іноземні валюти, в яких банки здійснюють безготівкові операції за межами країн—емітентів цих валют;
- б) міжнародні платіжні засоби, які використовуються МВФ для безготівкових міжнародних розрахунків через записи на спеціальних рахунках та як розрахункова одиниця МВФ;
- в) регіональна розрахункова одиниця, яку було введено в 1979 р. у межах Європейської валютної системи та яка пізніше стала розрахунковою

одиницею Європейського валютного союзу;

г) немає правильної відповіді.

б. Яке з наведених значень відповідає поняттю "курс валюти":

а) форма організації грошових відносин між державами;

б) гарантована державою можливість обміну національної валюти на іноземну;

в) ціна грошової одиниці країни, виражена у грошових одиницях інших країн;

г) співвідношення між грошовими одиницями різних країн, залежно від їхньої купівельної спроможності?

7. Європейський Союз юридично запрацював:

а) у 1951 році;

б) у 1991 році;

в) у 1993 році;

г) у 2002 році;

д) немає правильної відповіді.

8. Який інститут Європейського Союзу обирається громадянами країн-членів ЄС строком на п'ять років?

а) Європейська Комісія;

б) Європейський Парламент;

в) Рада Європейського Союзу;

г) Європейська Рада;

д) Європейський Суд.

9. Платіжна система SWIFT здійснює розрахунки між:

а) двома банками;

б) трьома банками;

в) двома, трьома і більше банками;

г) платіжними системами.

10. Як називається централізований фонд грошових коштів країн-членів ЄС та водночас фінансовий план формування і використання фінансових ресурсів Європейського Союзу?

а) Митний Кодекс Європейського Союзу;

б) Бюджет Європейського Союзу;

в) Національний митний кодекс країни-учасниці Європейського Союзу;

г) Податковий Кодекс Європейського Союзу;

д) Національний бюджет країни-учасниці Європейського Союзу.

11. Єдиний бюджет ЄС затверджує:

- а) Європейська Рада;
- б) Президент ЄС;
- в) Європейський парламент та Рада ЄС;
- г) Європейська комісія;
- д) немає правильної відповіді.

12. Єдиний бюджет ЄС затверджується на:

- а) 1 рік;
- б) 7 років;
- в) 5 років;
- г) усі відповіді правильні.

13. Податкова політика у країнах ЄС має ґрунтуватися на таких принципах:

- а) захист внутрішнього ринку і створення податкових переваг для пріоритетних галузей економіки;
- б) забезпечення достатнього рівня доходів бюджету ЄС;
- в) уникнення податкової дискримінації та сприяння вільному руху товарів і капіталу в межах єдиного ринку;
- г) створення податкової конкуренції та розвиток офшорного бізнесу;
- д) забезпечення економічного розвитку та мінімізація податкового навантаження.

14. Законодавство з непрямого оподаткування в ЄС спрямоване на таке :

- а) гармонізацію національних законів;
- б) зближення національних законів;
- в) повну автономію національних урядів у прийнятті рішень;
- г) приведення національних законів у певну відповідність один з одним;
- д) усі відповіді правильні.

15. Підакцизними товарами в європейських країнах є:

- а) нафтопродукти, газ, електрична енергія;
- б) алкогольні та тютюнові вироби;
- в) ювелірні вироби та предмети мистецтва;
- г) всі відповіді правильні;
- д) правильні відповіді а), б).

16. Усунення подвійного оподаткування доходів у ЄС закріплюється в положеннях таких директив:

- а) Директива про відсотки та роялті, Директива про материнські та

дочірні компанії, Директива з ПДВ;

б) Директива з прямого оподаткування, Директива про злиття компаній;

в) Директива про відсотки та роялті; Директива про непрямі податки;

г) Директива про материнські та дочірні компанії, Директива про злиття компаній, Директива про відсотки та роялті.

17. Девальвація – це:

а) коли вартість національної валюти знижується по відношенню до іноземної валюти.

б) спосіб впливу на курс національної валюти через купівлю та продаж різних платіжних засобів у іноземній валюті, які називаються девізами;

в) норми, від яких суб'єкти міжнародного права можуть відступати за взаємною угодою.

18. Основним завданням Європейського центрального банку є:

а) підтримка цінової стабільності та збереження вартості євро;

б) сприяння товарообігу між країнами ЄС;

в) зниження державного боргу країн ЄС;

г) друк європейської валюти;

д) усі відповіді правильні.

19. Міжнародний фінансово-кредитний інститут, який фінансує проекти сприяння ринковим реформам у країнах, що розвиваються – це:

а) Європейський банк реконструкції та розвитку;

б) Європейський інвестиційний банк»;

в) Європейський валютний фонд;

г) Європейський центральний банк.

20. На фінансовому ринку ЄС переважна частка фінансових активів зосереджена у таких фінансових інструментах:

а) облігаціях;

б) акціях;

в) банківський кредитах;

г) похідних цінних паперах.

21. Вексель – це інструмент здійснення операції:

а) арбітражу;

б) кредитування;

в) банківського переказу;

г) хеджування;

д) немає правильної відповіді.

22. *Хто проводить перевірку за результатами якої визначається досягнення або недосягнення країною маастрихтських критеріїв?*

- а) Європейською Комісією;
- б) Європейським центральним банком;
- в) Європейською Комісією та Європейським центральним банком;
- г) Національний центральний банк країни яку перевіряють;
- д) Європейський парламент.

23. *До величини відсоткової ставки за банківською позикою не входить:*

- а) оцінка кредитоспроможності позичальника;
- б) терміновість позики;
- в) стан ринку;
- г) вартість страхування;
- д) немає правильної відповіді.

24. *Які фінансові інститути чинять конкурентний тиск на комерційні банки на міжнародних ринках:*

- а) інвестиційні банки;
- б) позиково-ощадні каси;
- в) трасти;
- г) кредитні спілки;
- д) усі відповіді правильні.

25. *Проектне фінансування банків – це надання коштів на масштабні проекти за рахунок:*

- а) кредитів, лізингу;
- б) цінних паперів;
- в) лізингу, кредиту, цінних паперів.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

ФОНДОВИЙ РИНОК, РИНОК СТРАХУВАННЯ, ФІНАНСОВИЙ НАГЛЯД У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

ТЕМА 9 ФУНКЦІОНУВАННЯ ФОНДОВОГО РИНКУ, НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА РЕГУЛЮВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ФОНДОВОГО РИНКУ

9.1. Загальний огляд фондового ринку Європейського Союзу

9.2. Нормативно-правова база з питань регулювання європейського фондового ринку

Ключові поняття теми: фондова біржа, найбільші європейські біржі, побудова фондового ринку країн ЄС, контроль за діяльністю учасників фондового ринку, нормативно-правова база з питань регулювання європейського фондового ринку.

Запитання для перевірки знань

1. Визначте відмінності в організаційних питаннях побудови фондового ринку України та країн Європейського Союзу.

3. Як здійснюється контроль за діяльністю учасників фондового ринку у країнах Європейського Союзу? Які існують види відповідальності за правопорушення на фондовому ринку?

4. Розкрийте особливості побудови фондового ринку в країнах Європейського Союзу.

5. Охарактеризуйте органи регулювання на фондовому ринку в країнах Європейського Союзу.

6. Охарактеризуйте особливості міжнародного регулювання у сфері запобігання зловживанням на фондовому ринку. Назвіть шляхи врегулювання зловживанням на фондовому ринку.

7. Назвіть основні проблеми функціонування фондового ринку України.

Завдання для самостійної роботи студентів

Питання для самостійного опрацювання: Стан адаптації законодавства України до ЄС у сфері правового регулювання фондового ринку. (Презентація результатів).

Завдання: Похідні цінні папери – біржові й позабіржові ф'ючерси, свопи, опціони та їхні модифікації – дуже популярні на глобальних, міжнародних і національних ринках цінних паперів. З'ясуйте, чи буде зростати ринок похідних цінних паперів на міжнародних ринках більш швидко, ніж ринок

боргових і пайових цінних паперів, та аргументуйте свої висновки. Використовуйте офіційні дані та популярні торгові майданчики.

Рекомендована література:

1. Базилевич В. Д., Шелудько В. В. Фондовий ринок. Навч. посібник. – К. : Нац. Університет ім. Т. Шевченка, 2015. – 686 с.
2. Європейська інтеграція : навч. посіб. / М. І. Макаренко, Л. І. Хомутенко, І. І. Д'яконова та ін. ; за ред. М. І. Макаренка, Л. І. Хомутенко. – Київ : Центр учбової літератури, 2014. – 344 с.
3. Європейський Союз : навч. посіб. / [А. О. Бояр (кер. авт. кол.), Н. П. Карпчук, Н. І. Романюк та ін.] ; за ред. А. О. Бояра, С. В. Федонюка. Київ : ФОП Маслаков, 2020. – 600 с.
4. Європейські студії у фінансах : навч. посіб. / І. О. Школьник, А. Ю. Семенов, В. М. Кремень та ін. ; за заг. ред. І. О. Школьник, А. Ю. Семенова. – Суми : Сумський державний університет, 2017. – 214 с.
5. Полчанов А. Ю., Довгалюк В. В. Фінансовий ринок : навч. посібник. – Електронне видання. – Житомир : Державний університет «Житомирська політехніка», 2020. – 120 с.
6. Приходько Д. О. Основи біржової діяльності : підручник / Д. О. Приходько. – Харків : ФОП Бровін О. В., 2021. – 280 с.
7. Реформування ринків фінансових послуг в умовах інтеграції до європейського фінансового простору : монографія / наук. ред. канд. екон. наук Р. Пукала і д-ра екон. наук, проф. Н. М. Внукова. – Харків : ТО Ексклюзив, 2016. – 166 с.
8. Роговська-Іщук І. В. Міжнародні фінанси. Навчальні та практичні кейси. Практикум. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2023. – 54 с.
9. Штанько О. Д. Сучасні тенденції функціонування світових фондових ринків / О. Д. Штанько // Академічний огляд. – 2013. – № 2. – С. 170-176. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ao_2013_2_24.

ТЕМА 10 ФОНДОВІ БІРЖІ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

10.1. Принципи роботи європейських фондових бірж

10.2. Сучасні тенденції функціонування світових фондових ринків

Ключові поняття теми: принципи роботи європейських фондових бірж, Віденська фондова біржа, Варшавська фондова біржа, Женевська фондова біржа, Цюрихська фондова біржа, Амстердамська фондова біржа, Базельська фондова біржа, фондові індекси.

Запитання для перевірки знань

1. Дайте характеристику стану фондового ринку в країнах Європейського Союзу.
2. Назвіть тенденції та перспективи розвитку права Європейського Союзу у сфері ринків цінних паперів.
3. Визначте обсяг компетенції Європейського Союзу у правовому регулюванні фондового ринку.
4. Які основні правові механізми захисту інтересів інвесторів як споживачів інвестиційних послуг у європейських країнах?
5. Визначте, чи готова Україна до впровадження стандартів, що застосовуються до учасників фондового ринку Європейського Союзу. Обґрунтуйте власну позицію.

Завдання для самостійної роботи студентів

Питання для самостійного опрацювання: Правові механізми захисту прав інвесторів на фондовому ринку ЄС. (Презентація результатів).

Завдання: Порівняйте досвід країн ЄС із вітчизняною практикою формування й регулювання фондового ринку. Визначте основні тенденції удосконалення інституційних засад державного управління у сфері формування фондового ринку Європейського Союзу. Для виконання завдання використовуйте усі доступні джерела.

Рекомендована література:

1. Європейська інтеграція : навч. посіб. / М. І. Макаренко, Л. І. Хомутенко, І. І. Д'яконова та ін. ; за ред. М. І. Макаренка, Л. І. Хомутенко. – Київ : Центр учбової літератури, 2014. – 344 с.
2. Європейський Союз : навч. посіб. / [А. О. Бояр (кер. авт. кол.), Н. П. Карпчук, Н. І. Романюк та ін.] ; за ред. А. О. Бояра, С. В. Федонюка. Київ : ФОП Маслаков, 2020. – 600 с.
3. Європейські студії у фінансах : навч. посіб. / І. О. Школьник, А. Ю. Семенов, В. М. Кремень та ін. ; за заг. ред. І. О. Школьник, А. Ю. Семенова. – Суми : Сумський державний університет, 2017. – 214 с.
4. Полчанов А. Ю., Довгалюк В. В. Фінансовий ринок : навч. посібник. – Електронне видання. – Житомир : Державний університет «Житомирська політехніка», 2020. – 120 с.
5. Приходько Д. О. Основи біржової діяльності : підручник / Д. О. Приходько. – Харків : ФОП Бровін О. В., 2021. – 280 с.
6. Реформування ринків фінансових послуг в умовах інтеграції до європейського фінансового простору : монографія / наук. ред. канд. екон. наук Р. Пукала і д-ра екон. наук, проф. Н. М. Внукова. – Харків : ТО Ексклюзив, 2016. – 166 с.

7. Роговська-Іщук І. В. Міжнародні фінанси. Навчальні та практичні кейси. Практикум. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2023. – 54 с.

8. Штанько О. Д. Сучасні тенденції функціонування світових фондових ринків / О. Д. Штанько // Академічний огляд. – 2013. – № 2. – С. 170-176. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ao_2013_2_24.

ТЕМА 11 ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

11.1. Регулювання страхової діяльності у країнах ЄС

11.2. Органи страхового нагляду Європейського Союзу

11.3. Класифікація страхування

Ключові поняття теми: органи страхового нагляду ЄС, єдині норми, що регулюють відносини у сфері страхування, Європейська рада з системних ризиків, Європейська система фінансових наглядачів, Європейська організація зі страхування та професійного пенсійного забезпечення, класифікація страхування, державне регулювання страхування, саморегулювання, Європейський комітет зі страхування.

Запитання для перевірки знань

1. Дайте характеристику страхового ринку Європейського Союзу.
2. Наведіть класифікацію видів страхування в Європейському Союзі.
3. Визначте структуру страхового ринку Європейського Союзу.
4. Як організовано загальноєвропейську систему страхового нагляду?
5. Назвіть органи, які здійснюють нагляд за діяльністю страхових компаній в європейських країнах.
6. Охарактеризуйте засади нагляду за страховою діяльністю в окремих країнах Європи.
7. Які існують об'єднання страховиків у межах Європейського Союзу?
8. Розкрийте особливості інвестиційної діяльності страхових компаній в Європейському Союзі та в Україні.

Завдання для самостійної роботи студентів

Питання для самостійного опрацювання: Розвиток ринку страхування життя в європейських країнах та в Україні. (Презентація результатів).

Завдання: Дайте характеристику обсягам та структурі інвестиційного портфеля європейських страховиків та страхових компаній України. Зробіть висновки. Для виконання даного завдання скористайтесь відкритими джерелами та доступною достовірною інформацією про поточну ситуацію на ринку. До звіту прикріпіть скріншоти або активні посилання.

Рекомендована література:

1. Європейські студії у фінансах : навч. посіб. / І. О. Школьник, А. Ю. Семенов, В. М. Кремень та ін. ; за заг. ред. І. О. Школьник, А. Ю. Семенова. – Суми : Сумський державний університет, 2017. – 214 с.
2. Копійка В. В. Європейський Союз : історія і засади функціонування: навч. посіб. / В. В. Копійка, Т. І. Шинкаренко ; за ред. Л. В. Губерського. – 2-ге вид., випр. і допов. – Київ : Знання, 2012. – 759 с. – (Вища освіта XXI століття).
3. Корнієнко В. О. Україна в Європі і світі. Електронний навчальний посібник. URL: <https://multimedia.posibnyky.vntu.edu.ua/mm/Ukraine-EU/txt/02.html>
4. Кремень О. І. Фінанси : навчальний посібник / О. І. Кремень, В. М. Кремень. – Київ : Центр учбової літератури, 2012. – 416 с.
5. Фінанси для фінансистів : підручник / О. А. Шеремет, І. В. Дем'яненко, К. В. Багацька та ін.; за заг. ред. Т. А. Говорушко – Київ : «Центр учбової літератури», 2013. – 612 с.
6. Фінанси : Навчальний посібник / Крутова А. С., Близнюк О. П., Лачкова Л. І. та ін. – Х. : Видавництво «Лідер», 2017. – 560 с.
7. Фісун І. В. Страхування : навч. посіб. / І. В. Фісун – Київ : ЦУЛ, 2018. – 240 с.

ТЕМА 12 АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД СТРАХОВОГО РИНКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

12.1. Стан і тенденції розвитку сучасного страхового ринку Європейського Союзу

12.2. Нагляд за фінансовим станом страхових посередників у країнах Європейського Союзу

Ключові поняття теми: страхові посередники у країнах Європейського Союзу, правила єдиної ліцензії, міждержавна система регулювання страхової діяльності, платоспроможність страховика, маржа платоспроможності, страхові резервні фонди, оподаткування страхової діяльності, проникнення страхування, страхові премії, страхові виплати, інвестиційний портфель страхової компанії.

Запитання для перевірки знань

1. Яким чином забезпечується нагляд за діяльністю страхових посередників в країнах Європи?
2. Розкрийте інституційну структуру та особливості розвитку страхового ринку на прикладі конкретної країни Європейського Союзу.

3. Дайте характеристику каналам збуту страхових послуг в Європейському Союзі.

4. Які особливості інвестиційної діяльності страхових компаній в Європейському Союзі?

5. Охарактеризуйте три покоління директив ЄС щодо регулювання страхової діяльності.

6. Розкрийте особливості контролю платоспроможності страхових компаній в Європейському Союзі.

7. Які вимоги правил єдиної ліцензії на здійснення страхової діяльності в Європейському Союзі?

8. Проаналізуйте міжнародні стандарти в системі забезпечення фінансової безпеки страхового та перестрахового ринків (SOLVENCY I, SOLVENCY II).

9. Визначте найбільш поширені правові форми страхових організацій в Європейському Союзі, обґрунтуйте найдосконаліші, визначте їх переваги та недоліки, порівняйте з українською практикою.

Завдання для самостійної роботи студентів

Питання для самостійного опрацювання: Використання ризик-менеджменту у вітчизняній та європейській страховій практиці. (Презентація результатів).

Завдання: Користуючись даними річного статистичного огляду страхових ринків країн Європейського Союзу проаналізувати структуру та динаміку каналів продажу страхових продуктів із life- та non-life-страхування в країнах ЄС. Зробити висновки. Для виконання завдання скористайтесь відкритими джерелами та доступною достовірною інформацією про поточну ситуацію на ринку страхування.

Рекомендована література:

1. Горох О. В. Фінанси : навч. посіб. – Х. : Харк. нац. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва, 2021. – 190 с.

2. Жилиякова О. В. Страхові послуги : навч. посіб. для студентів напряму підготовки 6.030508 Фінанси і кредит / О. В. Жилиякова, І. Л. Шевчук. – Харків: Видавець Іванченко І. С., 2013. – 184 с.

3. Європейський Союз : навч. посіб. / [А. О. Бояр (кер. авт. кол.), Н. П. Карпчук, Н. І. Романюк та ін.] ; за ред. А. О. Бояра, С. В. Федонюка. Київ : ФОП Маслаков, 2020. – 600 с.

4. Європейські студії у фінансах : навч. посіб. / І. О. Школьник, А. Ю. Семенов, В. М. Кремень та ін. ; за заг. ред. І. О. Школьник, А. Ю. Семенова. – Суми : Сумський державний університет, 2017. – 214с.

5. Кремень О. І. Фінанси : навчальний посібник / О. І. Кремень, В. М. Кремень. – Київ : Центр учбової літератури, 2012. – 416 с.

6. Міжнародні фінанси : навч. посіб. для студ., які навчаються за спеціальністю 051 «Економіка», спеціалізацією «Міжнародна економіка» за денною формою навчання / І. М. Грінько ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 109 с.

7. Сокиринська І. Г., Журавльова Т. О., Аберніхіна І. Г. Страховий менеджмент. Навч. посіб. – Дніпропетровськ : Пороги, 2016. – 301 с.

8. Фінанси для фінансистів : підручник / О. А. Шеремет, І. В. Дем'яненко, К. В. Багацька та ін.; за заг. ред. Т. А. Говорушко – Київ : Центр учбової літератури», 2013. – 612 с.

9. Фісун І. В. Страхування : навч. посіб. / І.В. Фісун – Київ : ЦУЛ, 2018. – 240 с.

ТЕМА 13 СИСТЕМА ФІНАНСОВОГО НАГЛЯДУ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

13.1. Сутність та необхідність фінансового нагляду. Критерії відповідності фінансового нагляду сучасним європейським вимогам

13.2. Діяльність європейських та міжнародних організацій з фінансового нагляду

13.3. Європейські та міжнародні стандарти професійної діяльності у сфері фінансового нагляду

Ключові поняття теми: фінансовий нагляд, критеріїв відповідності фінансового нагляду сучасним європейським вимогам, напрями удосконалення фінансового нагляду в європейських країнах, пруденційний нагляд, пруденційні норми, макропруденційний фінансовий нагляд, мікропруденційний нагляд, європейські та міжнародні організації з фінансового нагляду, європейські та міжнародні стандарти професійної діяльності у сфері фінансового нагляду.

Запитання для перевірки знань

1. Дайте характеристику існуючим моделям фінансового нагляду, відмінностям між ними та досвіду країн Європейського Союзу щодо їх впровадження.

2. Назвіть чинники, що впливають на вибір моделі фінансового нагляду.

3. Які передумови й чинники зумовили запровадження моделі єдиного нагляду в країнах ЄС?

4. Розкрийте засади нагляду за діяльністю банківських установ у країнах Європейського Союзу.

5. Назвіть органи, які здійснюють нагляд за діяльністю страхових компаній у країнах Європейського Союзу.

6. Як забезпечується фінансовий нагляд за фондовим ринком у країнах Європейського Союзу?

7. Які наглядові дії здійснюють центральні банки країн Європейського Союзу?

8. Розкрийте місце Європейського центрального банку в системі фінансового нагляду.

9. Розкрийте як організовано загальноєвропейську систему фінансового нагляду.

10. Якими нормативно-правовими і рекомендаційними документами на міжнародному рівні регулюється нагляд за діяльністю фінансових установ та функціонуванням фінансового сектору?

11. Які основні завдання Міжнародної організації пенсійного нагляду?

12. Як здійснюється управління системними ризиками фінансового сектору?

Завдання для самостійної роботи студентів

Питання для самостійного опрацювання: Нагляд за діяльністю фінансових конгломератів: європейський та вітчизняний досвід. (Презентація результатів)

Проблеми і перспективи запровадження нагляду на основі єдиного регулятора в країнах ЄС і в Україні. (Презентація результатів)

Завдання: Порівняйте науково-методичні підходи щодо тлумачення понять «фінансовий нагляд», «фінансовий моніторинг» та «фінансовий контроль». Наведіть власне визначення цих понять. Охарактеризуйте, яким чином організовано системи фінансового нагляду, фінансового моніторингу та фінансового контролю в країнах ЄС.

Рекомендована література:

1. Європейський Союз : навч. посіб. / [А. О. Бояр (кер. авт. кол.), Н. П. Карпчук, Н. І. Романюк та ін.] ; за ред. А. О. Бояра, С. В. Федонюка. Київ : ФОП Маслаков, 2020. – 600 с.

2. Європейські студії у фінансах : навч. посіб. / І. О. Школьник, А. Ю. Семенов, В. М. Кремень та ін. ; за заг. ред. І. О. Школьник, А. Ю. Семенова. – Суми : Сумський державний університет, 2017. – 214 с.

3. Кремень О. І. Фінанси : навчальний посібник / О. І. Кремень, В. М. Кремень. – Київ : Центр учбової літератури, 2012. – 416 с.

4. Інтеграційні процеси на фінансовому ринку України : монографія / А. О. Єпіфанов, І. О. Школьник, Ф. Павелка та ін. ; за заг. редакцією д-ра екон. наук А. О. Єпіфанова, д-ра екон. наук І. О. Школьник і д-ра екон. наук Ф. Павелки. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2012. – 258 с.

5. Мальська М. П. Основи європейської інтеграції [текст] : підручник / М. П. Мальська, Н. В. Антонюк. – Київ : Центр учбової літератури, 2015. – 320 с.

6. Міжнародні фінанси : навч. посіб. для студ., які навчаються за спеціальністю 051 «Економіка», спеціалізацією «Міжнародна економіка» за денною формою навчання / І. М. Грінько ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 109 с.

7. Термінологічний словник з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та корупції / Чубенко А. Г., Лошицький М. В., Павлов Д. М., Бичкова С. С., Юнін О. С. – К.: Ваіте, 2018. – 826 с.

8. Удосконалення управління державними фінансами та реформування податкової системи України : монографія / За ред. Т. І. Єфименко. – К. : ДННУ «Акад. фін. управління», 2015. – 446 с.

ТЕМА 14 ФІНАНСИ КРАЇН-ЧЛЕНІВ ЄС: ФРН, ФРАНЦІЇ, ІТАЛІЇ ТА КРАЇН «БЕНІЛЮКС»

14.1. Фінанси Федеративної Республіки Німеччини

14.2. Фінанси Франції

14.3. Фінанси Італії

Ключові поняття теми: фінансова система ФРН, особливості фінансового ринку ФРН, фінанси Франції, податкова система Франції, фінанси Італії, міжбюджетні відносини в Італії, фінанси Бельгії, Нідерландів та Люксембургу.

Запитання для перевірки знань

1. Назвіть основні доходи і видатки федерального бюджету Федеративної Республіки Німеччини.

2. Які основні доходи і видатки земель Федеративної Республіки Німеччини?

3. Перелічте основні доходи і видатки общин Федеративної Республіки Німеччини.

4. Які податки та збори сплачують юридичні особи у Федеративній Республіці Німеччини?

5. Які основні податки та збори сплачують фізичні особи у Федеративній Республіці Німеччини?

6. Розкрийте особливості фінансового ринку Федеративної Республіки Німеччини.

7. Які особливості функціонування фінансів підприємств в Федеративній Республіці Німеччини?

8. Охарактеризуйте основні доходи і видатки державного бюджету Франції.

9. Які основні доходи і видатки комун у Франції?
10. Назвіть основні податки і збори, що сплачують фізичні особи у Франції?
11. Які основні податки і збори сплачують юридичні особи у Франції?
12. Охарактеризуйте структуру і функції податкової служби у Франції.
13. Назвіть основні доходи і видатки домогосподарств у Франції.
14. Розкрийте особливості функціонування фінансового ринку у Франції.
15. Які основні доходи та видатки державного бюджету Італії?
16. Розкрийте особливості прямих податків в Італії.
17. Розкрийте особливості непрямих податків в Італії.
18. Визначте напрями реформування пенсійної системи Італії.
19. Які основні доходи і видатки місцевих органів в Італії?
20. Які особливості функціонування фінансів підприємств в Італії?
21. Охарактеризуйте міжбюджетні проблеми в Італії і які шляхи їх вирішення?

Завдання для самостійної роботи студентів

Питання для самостійного опрацювання: Фінанси Бельгії, Нідерландів та Люксембургу. (Презентація результатів).

Завдання: Відслідкуйте як податкові ставки в Україні виглядають на тлі європейських. Проаналізуйте ставки податків в країнах ЄС. Зробіть висновки. Для виконання завдання скористайтесь відкритими джерелами. До звіту прикріпіть скріншоти або активні посилання.

Рекомендована література:

1. Європейський Союз : навч. посіб. / [А. О. Бояр (кер. авт. кол.), Н. П. Карпчук, Н. І. Романюк та ін.] ; за ред. А. О. Бояра, С. В. Федонюка. – Київ : ФОП Маслаков, 2020. – 600 с.
2. Карлін М. І. Фінанси країн ЄС : конспект лекцій. – Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. – 192 с.
3. Кремень О. І. Фінанси: навчальний посібник / О. І. Кремень, В. М. Кремень. – Київ : Центр учбової літератури, 2012. – 416 с.
4. Інтеграційні процеси на фінансовому ринку України: монографія / А. О. Єпіфанов, І. О. Школьник, Ф. Павелка та ін. ; за заг. редакцією д-ра екон. наук А. О. Єпіфанова, д-ра екон. наук І. О. Школьник і д-ра екон. наук Ф. Павелки. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2012. – 258 с.
5. Мальська М. П. Основи європейської інтеграції [текст] : підручник / М. П. Мальська, Н. В. Антонюк. – Київ : Центр учбової літератури, 2015. – 320 с.
6. Міжнародні фінанси : навч. посіб. для студ., які навчаються за спеціальністю 051 «Економіка», спеціалізацією «Міжнародна економіка» за

денною формою навчання / І. М. Грінько ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 109 с.

7. Офіційний сайт Світового банку. URL: <http://www.worldbank.org>.

8. Офіційний сайт статистичної служби Європейського Союзу. URL: <http://ec.europa.eu/eurostat>.

9. Фінанси : Навчальний посібник / Крутова А. С., Близнюк О. П., Лачкова Л. І. та ін. – Х. : Видавництво «Лідер», 2017. – 560 с.

ТЕМА 15 ФІНАНСИ ЛАТВІЇ, ЛИТВИ ТА ЕСТОНІЇ. ФІНАНСИ ПОЛЬЩІ, ЧЕХІЇ, РУМУНІЇ ТА БОЛГАРІЇ

15.1. *Фінанси Латвії, Литви та Естонії*

15.2. *Фінанси Польщі*

15.3. *Фінанси Чехії*

Ключові поняття теми: фінансова система Латвії, доходи і видатки державного бюджету Латвії, фінанси Литви та Естонії, інвестиційна привабливість Литви, фінанси Польщі, оподаткування фізичних осіб у Польщі, фінанси Чехії, доходи і видатки місцевих бюджетів у Чехії, фінанси Румунії та Болгарії.

Запитання для перевірки знань

1. Охарактеризуйте фінансову систему Латвії.
2. Які прямі і непрямі податки існують в Латвії ?
3. Розкрийте особливості функціонування фінансового ринку у Латвії.
4. Назвіть основні доходи і видатки державного бюджету Литви.
5. Дайте характеристику функціонування фінансів підприємств Литви.
6. Визначте, у чому полягає інвестиційна привабливість Литви для іноземних інвесторів.
7. Розкрийте основні доходи і видатки державного бюджету Естонії .
8. Які існують прямі і непрямі податки існують в Естонії ?
9. Дайте характеристику функціонування фінансів домогосподарств в Естонії.
10. Охарактеризуйте основні доходи і видатки державного бюджету Польщі.
11. Які основні доходи і видатки гмін?
12. Розкрийте особливості функціонування фондового ринку у Польщі.
13. Розкрийте особливості оподаткування фізичних осіб у Польщі.
14. Які особливості фінансування охорони здоров'я у Польщі?
15. Дайте характеристику функціонування фінансів домогосподарств у Польщі.

16. Назвіть основні доходи і видатки державного бюджету Чехії.
17. Які основні доходи і видатки місцевих бюджетів у Чехії ?
18. Дайте характеристику функціонування фінансів підприємств у Чехії.
19. Дайте характеристику функціонування місцевих й регіональних фінансів в Чехії.
20. Назвіть ставки основних прямих та непрямих податків у Чехії.
21. Охарактеризуйте структуру фінансового ринку у Чехії.

Завдання для самостійної роботи студентів

Питання для самостійного опрацювання: Фінанси Румунії та Болгарії. (Презентація результатів).

Завдання: Проаналізуйте досвід країн - «нових» членів ЄС зі вступу до ЄС. Визначте особливості їх основних реформ в економічній і, зокрема, фінансовій сферах. Наведіть позитивні та негативні моменти, пов'язані з цим процесом. Для виконання даного завдання користуйтеся інформацією з відкритих джерел, готовими аналітичними звітами тощо.

Рекомендована література:

1. Європейський Союз : навч. посіб. / [А. О. Бояр (кер. авт. кол.), Н. П. Карпчук, Н. І. Романюк та ін.] ; за ред. А. О. Бояра, С. В. Федонюка. – Київ : ФОП Маслаков, 2020. – 600 с.
2. Карлін М. І. Фінанси країн ЄС : конспект лекцій. – Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. – 192 с.
3. Кізіма Т. О., Кравчук Н. Я., Горин В. П. та ін. Фінанси зарубіжних країн : навчальний посібник; за ред. О. П. Кириленко. – Тернопіль : Економічна думка, 2013. – 287 с.
4. Кремень О. І. Фінанси : навчальний посібник / О. І. Кремень, В. М. Кремень. – Київ : Центр учбової літератури, 2012. – 416 с.
5. Інтеграційні процеси на фінансовому ринку України : монографія / А. О. Єпіфанов, І. О. Школьник, Ф. Павелка та ін. ; за заг. редакцією д-ра екон. наук А. О. Єпіфанова, д-ра екон. наук І. О. Школьник і д-ра екон. наук Ф. Павелки. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2012. – 258 с.
6. Мальська М. П. Основи європейської інтеграції [текст] : підручник / М. П. Мальська, Н. В. Антонюк. – Київ : Центр учбової літератури, 2015. – 320 с.
7. Офіційний сайт Світового банку. URL: <http://www.worldbank.org>.
8. Офіційний сайт статистичної служби Європейського Союзу. URL: <http://ec.europa.eu/eurostat>.
9. Міжнародні фінанси : навч. посіб. для студ., які навчаються за спеціальністю 051 «Економіка», спеціалізацією «Міжнародна економіка» за денною формою навчання / І. М. Грінько ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 109 с.

ТЕСТИ ДЛЯ КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ ЗА МОДУЛЕМ II

1. Довгострокові боргові цінні папери, розміщені на євrorинку, – це:

- а) єврооблігації;
- б) єровекселі;
- в) єврокомерційні папери;
- г) казначейські векселі.

2. Єврооблігаціями називаються:

- а) боргові зобов'язання, що випускаються позичальником для отримання довгострокової позики на євrorинку;
- б) цінні папери, випущені нерезидентом у національному фінансовому центрі;
- в) національній валюті;
- г) іноземні валюти, в яких банки здійснюють безготівкові операції за межами країн—емітентів цих валют;
- д) немає правильної відповіді.

3. Найбільший європейський фондовий ринок:

- а) англійський;
- б) швейцарський;
- в) німецький;
- г) французький.

4. Пайові інструменти міжнародного фондового ринку – це:

- а) казначейські векселі центральних банків;
- б) комерційні веселі корпорацій, фірм, компаній;
- в) ноти органів влади;
- г) акції корпорацій;
- д) немає правильної відповіді.

5. До форм організації фондових бірж належать:

- а) приватна саморегулююча біржа; установи, що контролюються державою;
- б) установи, що контролюються державою; напівнезалежні біржі;
- в) приватна саморегулююча біржа; установи, що контролюються державою напівнезалежні біржі;
- г) немає правильної відповіді.

6. На частку Франкфуртської фондової біржі припадає:

- а) 25 % операцій із цінними паперами Німеччини;
- б) 50 % операцій із цінними паперами Німеччини;
- в) 75 % операцій із цінними паперами Німеччини;

г) 100 % операцій із цінними паперами Німеччини.

7. Монопольне право на операції з цінними паперами на біржі Бельгії мають:

- а) маклери;
- б) дилери;
- в) брокери;
- г) сюрвеєри;
- д) немає правильної відповіді.

8. В якому році Україна вперше на законодавчому рівні прийняла напрямок зовнішньої політики спрямовану на європейську інтеграцію?

- а) в 1991 році;
- б) в 1993 році;
- в) в 1999 році;
- г) в 2000 році;
- д) в 2014 році.

9. У правовому відношенні німецький ринок цінних паперів поділяють на такий:

- а) офіційний біржовий ринок;
- б) регульований ринок цінних паперів;
- в) вільний ринок фінансових інвестицій;
- г) усі відповіді правильні.

10. Платіжна система, яка функціонує цілодобово й онлайн:

- а) CHIPS;
- б) SWIFT;
- в) система фінансової мережі банку Японії;
- г) Swiss Interbank Clearing.

11. Ініціатива щодо впровадження податку на фінансові операції у ЄС пов'язана з таким:

- а) надвисокою рентабельністю діяльності на фінансовому ринку;
- б) необхідністю обмеження розвитку фінансового сектору;
- в) бажанням компенсувати урядові витрати на стабілізацію фінансової системи під час кризи;
- г) дефіцитом бюджету ЄС та пошуком шляхів його наповнення.

12. До системи наглядових інституцій ринку фінансових послуг ЄС не входить:

- а) Європейська рада;
- б) Європейська рада із системних ризиків;

- в) Європейський банківський орган;
- г) Європейський орган зі страхування та пенсійних фондів;
- д) немає правильної відповіді.

13. Назвіть мету створення єдиного страхового ринку ЄС:

- а) підвищення рівня страхової культури населення в країнах Європейського Союзу;
- б) забезпечення уніфікованих стандартів та правил для страховиків;
- в) забезпечення свободи просування страхових послуг, капіталу та страхових брокерів;
- г) стандартизація переліку та якості послуг страхових компаній у різних країнах ЄС.

14. Європейський комітет зі страхування – це:

- а) орган державного регулювання страхування;
- б) організація, що здійснює страховий нагляд у країнах ЄС;
- в) міжнародне об'єднання страховиків, яке здійснює функцію саморегулювання;
- г) міжнародне об'єднання страховиків, що видає директиви ЄС.

15. Нагляд за фінансовим станом страхових організацій передбачає:

- а) контроль за відповідністю рівня її платоспроможності, розміром страхових резервних фондів, розміщенням коштів страхових резервних фондів зі страхування життя та інших видів страхування, розміром коштів фондів, утворених відповідно до зобов'язань за кожним видом страхування;
- б) контроль за дотриманням нормативів достатності капіталу, відповідністю рівня її платоспроможності, фінансової стійкості та розміщенням коштів резервних фондів;
- в) контроль за рівнем платоспроможності, ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності та рентабельності страхової компанії;
- г) контроль за кількістю укладених договорів, рівнем страхових виплат, дотриманням нормативів страхових резервних фондів.

16. Пріоритетним напрямом регулюючої діяльності органів страхового нагляду європейських країн є:

- а) забезпечення максимізації прибутку страхових організацій;
- б) забезпечення фінансової стабільності та платоспроможності страхових організацій;
- в) забезпечення виконання нормативів страхової діяльності;
- г) забезпечення достатності рівня страхових резервів;
- д) усі відповіді правильні.

17. Маржу платоспроможності страховика складають:

- а) активи страхової компанії, вільні від будь-яких передбачуваних зобов'язань з відрахуванням будь-яких нематеріальних активів;
- б) сукупні активи страхової компанії за винятком страхових резервів;
- в) сума страхових резервів та отриманих страхових премій;
- г) активи страхової компанії за винятком нематеріальних активів.

18. Сучасну класифікацію статистичної науки розроблено:

- а) Євростатом;
- б) Міжнародним валютним фондом;
- в) Комісією Європейського Союзу;
- г) Світовим банком;
- д) ООН.

19. Як називаються визначальні потреби держави України, які співвідносяться з її базовими цінностями і виражаються у затвердженому Верховною Радою комплексі цілей?

- а) державна політика;
- б) національні інтереси;
- в) національна безпека;
- г) система національної безпеки;
- д) загроза національним інтересам України.

20. В яких країнах переважна частка фінансових активів зосереджена в інвестиційних фондах:

- а) Нідерланди, Франція, Ірландія;
- б) Мальта, Люксембург, Данія;
- в) Нідерланди, Угорщина, Люксембург;
- г) Німеччина, Греція, Іспанія.

21. Фінансовий нагляд – це:

- а) форма діяльності державних органів із забезпечення законності у фінансовому секторі;
- б) комплекс заходів, здійснюваний наглядовими органами для забезпечення повної відповідності діяльності фінансових установ до вимог щодо їх діяльності;
- в) система формальних способів виявлення недотримання або порушення умов діяльності фінансовими установами;
- г) система неформальних способів виявлення недотримання або порушення умов діяльності фінансовими установами;
- д) усі відповіді правильні.

22. До складових інституційної незалежності наглядових органів належать:

- а) наявність у структурі наглядових органів комісії експертів;
- б) гарантії керівництва наглядових органів від необґрунтованого звільнення;
- в) відкритість схвалення рішень наглядовими органами;
- г) прозорість схвалення рішень наглядовими органами;
- д) усі відповіді правильні.

23. Фінансовий конгломерат «vancassurance» – це:

- а) фінансовий конгломерат, до якого входять банки і страхові компанії;
- б) фінансовий конгломерат, до якого входять інвестиційні і страхові компанії;
- в) фінансовий конгломерат, сформований із фінансових посередників, які працюють на банківському, страховому та інвестиційному ринках;
- г) фінансовий конгломерат, діяльність якого значною мірою сконцентрована на ринку страхових послуг;
- д) немає правильної відповіді.

24. Іноземними інвесторами для України є:

- а) юридичні особи, створені відповідно до законодавства іншого, ніж законодавство України;
- б) фізичні особи — іноземці, які не мають постійного місця проживання на території України і не обмежені у дієздатності;
- в) іноземні держави, міжнародні урядові та неурядові організації;
- г) інші іноземні суб'єкти інвестиційної діяльності, які визначаються такими відповідно до законодавства України;
- д) усі відповіді правильні.

25. В Україні іноземні інвестиції можуть здійснюватися у вигляді:

- а) іноземної валюти, що визнається НБУ як конвертована;
- б) валюти України – при реінвестиціях в об'єкти первинного інвестування чи в будь-які інші об'єкти інвестування за умови сплати податку на прибуток;
- в) будь-якого рухомого і нерухомого майна та пов'язаних з ним майнових прав;
- г) усі відповіді правильні.

ПІДСУМКОВІ ТЕСТИ ДЛЯ ЕКСПРЕС-ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ З ДИСЦИПЛІНИ

1. Темпи світової фінансової інтеграції сповільнюються, унаслідок:

- а) спрощення процедури переливу капіталу;
- б) неповної відкритості інформації;
- в) усунення бар'єрів між внутрішніми та міжнародними ринками;
- г) швидкого розвитку фінансових інструментів.

2. В якому році Україна вперше на законодавчому рівні прийняла напрямок зовнішньої політики спрямовану на європейську інтеграцію?

- а) в 1991 році;
- б) в 1993 році;
- в) в 1999 році;
- г) в 2000 році;
- д) в 2014 році.

3. В якому році було введено у готівковий обіг євро?

- а) 1992 рік;
- б) 2002 рік;
- в) 1998 рік;
- г) 1980 рік;
- д) 1999 рік.

4. Платіжний баланс – це співвідношення:

- а) усіх грошових вимог і зобов'язань;
- б) експорту та імпорту;
- в) усіх платежів, що надійшли до країни, із платежами, здійсненими країною за кордоном.

5. Як називається сукупність правил для країн-членів, які мають надмірний бюджетний дефіцит, що перевищує 3 % ВВП, або ті, які не спроможні скоротити свої надмірні борги (понад 60 % ВВП) достатньо швидко?

- а) Пакт про стабільність і зростання;
- б) Процедура надмірного дефіциту;
- в) Європейський стабілізаційний механізм;
- г) Європейський фонд фінансової стабільності;
- д) Європейський механізм фінансової стабільності.

6. Яку фінансову організацію було створено в Європі для зниження напруження на ринках суверенного боргу в Єврозоні?

- а) Пакт про стабільність і зростання;

- б) Процедура надмірного дефіциту;
- в) Європейський стабілізаційний механізм;
- г) Європейський фонд фінансової стабільності;
- д) Європейський механізм фінансової стабільності.

7. Який інститут Європейського Союзу називають Радою міністрів?

- а) Європейська Комісія;
- б) Європейський Парламент;
- в) Рада Європейського Союзу;
- г) Європейська Рада;
- д) Європейський Суд.

8. Деривативи як інвестиційні інструменти містять:

- а) акції й облігації;
- б) комерційні та казначейські векселі;
- в) депозитарні розписки, ф'ючерси, форварди;
- г) акцепти, авалі;
- д) усі відповіді правильні.

9. Цілі створення Європейської валютної системи :

- а) забезпечення досягнення світової економічної інтеграції;
- б) створення зони стабільності із власною валютою на противагу Ямайській валютній системі;
- в) захист ЄС від експансії фунта стерлінга;
- г) зближення економічних та фінансових політик всіх країн світу.

10. Перше інтеграційне об'єднання у повоєнній Європі :

- а) ЄОВС;
- б) Євроатом
- в) ЄЕС;
- г) ЄС.

11. Яка інституція ЄС є за своєю сутністю вищим законодавчим органом влади в ЄС, який має право приймати політичне рішення стосовно реалізації політик ЄС у формі прийняття законодавчих актів (постанов і директив):

- а) Європейська рада;
- б) Європейський парламент;
- в) Рада міністрів ЄС;
- г) Європейська комісія.

12. Депозитарні розписки, що обертаються на фондовому ринку:

- а) розписки на акції, що зберігають на фондовій біржі;

- б) розписки на акції, що зберігають в інвестиційній компанії;
- в) розписки на акції, що зберігають у банках;
- г) розписки на акції, що зберігають у трастах.

13. Транс'європейська єдина автоматизована система валових розрахунків онлайн – це:

- а) Bankwire;
- б) TARGET;
- в) SWIFT;
- г) Fedwire.

14. Щорічна процедура складання, розгляду та затвердження єдиного бюджету ЄС відбувається відповідно до:

- а) Європейського Економічного Співтовариства;
- б) Договору про функціонування Європейського Союзу;
- в) Єдиного європейського акта;
- г) Маастрихтського договору.

15. Яку фінансову організацію було створено в Європі для зниження напруження на ринках суверенного боргу в Єврозоні?

- а) Пакт про стабільність і зростання;
- б) Процедура надмірного дефіциту;
- в) Європейський стабілізаційний механізм;
- г) Європейський фонд фінансової стабільності;
- д) Європейський механізм фінансової стабільності.

16. Які доходи бюджету являють собою частину відрахувань від річної суми податку на додану вартість країнами-членами Європейського Союзу:

- а) традиційні власні ресурси;
- б) власні ресурси податку на додану вартість;
- в) власні ресурси валового національного доходу;
- г) інші доходи.

17. Видатки, спрямовані на управління Європейським Союзом, це:

- а) компенсації;
- б) адміністративні видатки;
- в) сприяння стійкому зростанню;
- г) зміцнення позицій ЄС у світі.

18. Законодавство у сфері прямого оподаткування в ЄС спрямоване на таке:

- а) гармонізацію національних законів;
- б) зближення національних законів;

- в) приведення національних законів у повну відповідність до загальноєвропейських стандартів;
- г) повну автономію національних урядів.

19. Знижені ставки ПДВ відповідно до Директиви ЄС можуть застосовуватися до таких товарів і послуг:

- а) медичних товарів для інвалідів;
- б) алкогольних виробів;
- в) фінансових послуг;
- г) автомобілів.

20. Звільненню від оподаткування ПДВ у ЄС не підлягають:

- а) освітні послуги;
- б) послуги молочних кухонь;
- в) перукарські послуги;
- г) медична допомога;
- д) немає правильної відповіді.

21. Прогресивна шкала оподаткування доходів фізичних осіб встановлена в таких країнах ЄС як:

- а) Естонія, Латвія, Литва;
- б) Чехія, Ірландія, Румунія;
- в) Німеччина, Франція, Австрія;
- г) Угорщина, Болгарія, Словаччина.

22. Скільки держав-членів об'єднує Європейський Союз в 2024 році?

- а) 27 країн-членів;
- б) 20 країн-членів;
- в) 25 країн-членів;
- г) 10 країн-членів;
- д) 15 країн-членів.

23. Європейський інвестиційний банк не надає таких фінансових послуг:

- а) індивідуальних послуг під конкретні проекти;
- б) венчурного фінансування;
- в) структурованих кредитних ліній;
- г) споживчого кредитування.

24. Інструментом короткострокового єврокредиту є:

- а) єврооблігації корпорацій;
- б) євроакції корпорацій;
- в) євролізинг;
- г) єврокомерційні папери.

25. Бюджетний рік якої європейської країни не співпадає з календарним роком?

- а) Франції;
- б) Федеративна Республіка Німеччини;
- в) Об'єднаного Королівства Великобританії та Північної Ірландії;
- г) України;
- д) Європейського Союзу.

26. До біржових операцій на реальний актив належать:

- а) спот, форвард;
- б) спот, ф'ючерс;
- в) форвард, ф'ючерс;
- г) опціон, ф'ючерс.

27. Перша фондова біржа в Європі виникла:

- а) у 1602 році в Амстердамі;
- б) у 1702 році в Лондоні;
- в) у 1802 році у Відні;
- г) у 1902 році в Амстердамі;
- д) немає правильної відповіді.

28. Найбільш надійними й малоприбутковими інвестиційними інструментами є:

- а) корпоративні облігації;
- б) казначейські векселі;
- в) звичайні акції;
- г) привілейовані акції.

29. Який із вищеназваних фінансових посередників одночасно працює у банківському, страховому, пенсійному та інвестиційному секторах ЄС:

- а) Barclays PLC;
- б) Dexia;
- в) BNP Paribas;
- г) Banco Santander;
- д) всі відповіді правильні.

30. Головним індексом блакитних фішок є:

- а) London Stock Exchange Index;
- б) Warsaw Stock Exchange Index;
- в) Austrian Traded Index;
- г) Brussels Stock Exchange Index;
- д) немає правильної відповіді.

31. Усунення подвійного оподаткування доходів у ЄС закріплюється в положеннях таких Директив:

- а) Директиви про відсотки та роялті, Директиви про материнські та дочірні компанії, Директиви з ПДВ;
- б) Директиви з прямого оподаткування, Директиви про злиття компаній;
- в) Директиви про відсотки та роялті; Директиви про непрямі податки;
- г) Директиви про материнські та дочірні компанії, Директиви про злиття компаній, Директиви про відсотки та роялті.

32. Які податки займають значну частину у формуванні доходів бюджету Європейського Союзу?

- а) непрямі податки;
- б) податки на прибуток (доходи);
- в) податки на майно;
- г) податки на землю;
- д) прямі податки.

33. Який інститут Європейського Союзу складається з 27 членів та президента, які призначаються на п'ять років національними урядами?

- а) Європейська Комісія;
- б) Європейський Парламент;
- в) Рада Європейського Союзу;
- г) Європейська Рада;
- д) Європейський Суд.

34. У структурі страхових виплат ЄС переважають виплати від такого:

- а) страхування майна;
- б) страхування здоров'я;
- в) страхування відповідальності;
- г) страхування життя.

35. Фондовий ринок Франції поділяють на такий:

- а) головний сегмент ринку;
- б) альтернативний сегмент ринку;
- в) державний сегмент ринку;
- г) монопольний сегмент ринку.

36. До якого міжнародного об'єднання входять країни які запровадили спільну валюту євро?

- а) Європейський Союз;
- б) Європейський валютно-економічний союз;
- в) Організація Північноатлантичного договору;

- г) Організація з безпеки і співробітництва в Європі;
- д) Міжнародний валютний фонд.

37. Якщо рівень інфляції зростає, то курс валюти:

- а) реальний, дорівнює номінальному;
- б) реальний, менший від номінального;
- в) реальний, більший від номінального;
- г) коливається.

38. До єдиних норм, які регулюють відносини у сфері страхування у країнах ЄС, відносять:

- а) порядок реєстрації страхових брокерів;
- б) єдиний порядок формування страхових резервних фондів;
- в) норматив співвідношення між активами й зобов'язаннями страхової організації;
- г) усі відповіді правильні.

39. Яка міжнародна організація об'єднувала 28 країн-учасниць Європи та припинила своє існування у 2011 році?

- а) Організація з безпеки і співробітництва в Європі;
- б) Рада Європи;
- в) Західноєвропейський Союз;
- г) Організація Чорноморського економічного співробітництва;
- д) Європейський Союз.

40. Італійський фондовий ринок спрямований на таке:

- а) фінансування державних програм;
- б) фінансування державного боргу;
- в) фінансування соціального захисту населення;
- г) фінансування закладів освіти.

41. Що є об'єктом макропруденційного фінансового нагляду:

- а) діяльність окремих фінансових установ;
- б) діяльність окремих банківських установ;
- в) взаємовідносини між фінансовими посередниками і реальною економікою;
- г) взаємовідносини між фінансовими посередниками, ринками, інфраструктурою фінансового ринку, а також між фінансовою системою і реальною економікою;
- д) показники діяльності фінансових установ.

42. Solvency I та Solvency II визначають:

- а) вимоги щодо платоспроможності страхових організацій;

- б) правила формування страхових резервів;
- в) правила обчислення прибутку страховика;
- г) класифікацію договорів страхування.

43. За складання платіжного балансу, здійснення його аналізу та прогнозування, аналізу стану грошово-кредитних, фінансових, цінних та валютних відносин в Україні відповідає:

- а) Національний банк України;
- б) Міністерство фінансів України;
- в) Державний служба статистики України;
- г) Національна комісія, що здійснює регулювання у сфері ринків фінансових послуг;
- д) Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку.

44. Що традиційно розуміють під поняттям «фінансова стійкість» у широкому розумінні:

- а) стійкість фінансової системи;
- б) стійкість фінансової інфраструктури;
- в) стійкість фінансового ринку;
- г) стійкість ринку фінансових послуг;
- д) стійкість фінансових установ.

45. Членом яких міжнародних організацій є Україна?

- а) Організація з безпеки і співробітництва в Європі;
- б) Рада Європи;
- в) Західноєвропейський Союз;
- г) Організація Чорноморського економічного співробітництва;
- д) Європейський Союз.

46. Сучасні короткострокові тенденції розвитку міжнародного валютного ринку свідчать про:

- а) посилення позиції євро, порівняно з доларом;
- б) ослаблення позиції євро, порівняно з доларом;
- в) незмінність позиції євро, порівняно з доларом;
- г) утрчання у їхню суперечку ще однієї світової валюти.

47. Перешкодою розвитку європейського ринку акцій слугує:

- а) міжнародне законодавство щодо ринку цінних паперів;
- б) законодавства європейських країн щодо акціонерних компаній;
- в) законодавства європейських країн і США;
- г) законодавства європейських країн і Японії.

ТЕМИ ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ

1. Інституції ЄС: їх особливості та взаємодія.
2. Органи управління фінансами ЄС.
3. Роль та місія Європейського парламенту.
4. Особливості формування бюджетних відносин у країнах - членах ЄС.
5. Оцінювання пріоритетів бюджетної політики ЄС у багаторічній фінансовій перспективі.
6. Оцінювання показників бюджету країн ЄС.
7. Наслідки розширення ЄС за рахунок постсоціалістичних країн.
8. Доходи та видатки бюджету ЄС.
9. Боротьба з офшорними зонами з боку світового співтовариства.
10. Податок на прибуток корпорацій у країнах ЄС.
11. Оцінювання рівня податкового навантаження в європейських країнах.
12. Особливості стягнення акцизів та мита у країнах ЄС.
13. Вільне переміщення капіталів як фактор функціонування єдиного ринку фінансових послуг ЄС.
14. Засади створення, мета та функції діяльності Європейського центрального банку.
15. Реформування ринків фінансових послуг в умовах інтеграції до європейського фінансового простору.
16. Основні «критерії конвергенції» та їх значення в забезпеченні фінансової стабільності в ЄС.
17. Інвестиції міжнародних фінансових конгломератів на ринку фінансових послуг України.
18. Ринок єврооблігацій ЄС.
19. Оцінка інвестиційної привабливості окремих компаній і фірм.
20. Вимоги щодо прозорості компаній на європейському фондовому ринку.
21. Адаптація законодавства України у сфері регулювання фондового ринку до європейських вимог.
22. Правові механізми захисту прав інвесторів на фондовому ринку ЄС.
23. Фінансова стійкість страхових компаній в умовах глобалізації
24. Становлення і тенденції розвитку сучасного страхового ринку Європейського Союзу.
25. Аналіз стану та перспектив розвитку ринку перестраховування Європейського Союзу.
26. Європейські стандарти платоспроможності страхових компаній.
27. Інтеграційні процеси на українському та Європейському ринках фінансових послуг.

28. Організація страхового нагляду в країнах Європейського Союзу.
29. Особливості діяльності страхових посередників у країнах Європейського Союзу.
30. Система недержавного пенсійного забезпечення в країнах ЄС.
31. Європейські інвестиції у страхову систему України та їх вплив на вітчизняний страховий ринок.
32. Організація системи фінансової статистики у країнах ЄС.
33. Європейський досвід оцінювання інфляційних процесів та його використання в Україні.
34. Європейський досвід забезпечення інституційної, операційної та фінансової незалежності органів фінансового нагляду і регулювання.
35. Основні шляхи і методи протидії відмиванню «брудних» грошей.
36. Організація фінансового нагляду в країні (на прикладі конкретної країни ЄС).
37. Методичні підходи щодо оцінювання стабільності фінансового сектору в країнах ЄС.
38. Управління системним ризиком фінансового сектору.
39. Контроль ризиків інтегрованих фінансових посередників
40. Україна та Європейський банк реконструкції та розвитку: стан і перспектива співробітництва.
41. Перспективи інтеграції України у світове фінансове середовище.
42. Торговельно-економічні відносини Україна – ЄС.
43. Фінансова система країни (на прикладі конкретної країни ЄС).
44. Податкова система і податкова політика країни (на прикладі конкретної країни ЄС).
45. Сучасний стан і розвиток фінансів домогосподарств країни (на прикладі конкретної країни ЄС).

Індивідуальне навчально-дослідне завдання слід оформити, на вибір, або у вигляді письмової роботи, або у вигляді слайдів-презентацій.

Структура навчально-дослідного завдання: вступ, основна частина, висновки, додатки (за наявності), список використаних джерел.

Загальний обсяг роботи повинен становити 20-25 сторінок комп'ютерного тексту, включаючи список використаних джерел. При наборі використовується лист формату А4. Поля – 2 см з усіх боків. Текст має бути набраний шрифтом 14 Times New Roman через 1,5 інтервал. При складних таблицях допускається шрифт 12. Приклади оформлення титульного аркушу роботи та списку використаних джерел наведено у додатках.

Якщо робота оформлюється у вигляді слайдів-презентацій, необхідно додержуватись структури наведеної вище. Презентація може бути виконана за допомогою програм PowerPoint, Canva, Goolge Презентація, тощо. Рекомендована кількість слайдів – 15-20.

ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Передумови створення Європейського Союзу
2. Етапи економічної інтеграції в Європі
3. Основи функціонування Європейського Союзу
4. Функції й завдання Європейської ради
5. Функції й завдання Європейської комісії
6. Функції й завдання Ради Європейського Союзу (Ради міністрів)
7. Функції й завдання Європейського парламенту
8. Функції й завдання Суду Європейського Союзу
9. Принципи побудови бюджетної системи ЄС
10. Бюджетна політика Європейського Союзу
11. Процедура прийняття бюджету ЄС
12. Економічна конвергенція. Критерії валютно-фінансової конвергенції
13. Структура єдиного бюджету Європейського Союзу
14. Доходи і видатки бюджету Європейського Союзу
15. Податкова система Європейського Союзу
16. Податкова гармонізація
17. Особливості оподаткування у країнах ЄС
18. Вплив поглиблення інтеграції на податкову політику країн–учасниць Європейського Союзу
19. Регулювання діяльності ринку фінансових послуг в країнах ЄС
20. Грошова політика в країнах ЄС
21. Інституції ЄС у сфері грошового обігу, фінансів та інвестицій
22. Особливості діяльності фінансових посередників у країнах Європейського Союзу
23. Банківський сектор країн ЄС
24. Діяльність небанківських фінансових установ в країнах ЄС
25. Фондовий ринок Європейського Союзу
26. Нормативно-правова база з питань регулювання європейського фондового ринку
27. Принципи роботи європейських фондових бірж
28. Інвестиційна діяльність в країнах ЄС
29. Сучасні тенденції функціонування світових фондових ринків
30. Регулювання страхової діяльності у країнах Європейського Союзу
31. Органи страхового нагляду ЄС
32. Класифікація страхування
33. Стан і тенденції розвитку сучасного страхового ринку Європейського Союзу
34. Нагляд за фінансовим станом страхових посередників у країнах Європейського Союзу
35. Організації статистичної діяльності у країнах Європейського Союзу
36. Статистичні організації в Європейському Союзі

37. Джерела статистичної інформації
38. Сутність та необхідність фінансового нагляду
39. Критерії відповідності фінансового нагляду сучасним європейським вимогам
40. Діяльність європейських та міжнародних організацій з фінансового нагляду
41. Європейські та міжнародні стандарти професійної діяльності у сфері фінансового нагляду
42. Фінансова безпека економічної системи ЄС
43. Взаємозалежність фінансових систем в умовах глобалізації
44. Актуальні проблеми і перспективи розвитку ЄС
45. Фінанси Федеративної Республіки Німеччини
46. Фінанси Франції
47. Фінанси Італії
48. Фінанси Бельгії, Нідерландів та Люксембургу
49. Фінанси Данії та Фінляндії
50. Фінанси Швеції
51. Фінанси Іспанії
52. Фінанси Греції та Португалії
53. Фінанси Австрії, Ірландії, Кіпру та Мальти
54. Фінанси Латвії, Литви та Естонії
55. Фінанси Польщі та Угорщини
56. Фінанси Чехії та Словаччини
57. Фінанси Румунії та Болгарії
58. Фінанси Словенії та Хорватії

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

АВІСТА (Avista) — 1) вексель на пред'явника, виданий без зазначення строку платежу (сплати). Він може бути оплачений відразу після пред'явлення; 2) спеціальний напис на векселі чи будь-якому іншому цінному папері, що засвідчує можливість одержання грошей у будь-який час після пред'явлення зазначеного документа або завершення визначеного векселем строку. Напис А. може бути на чеках та поштових переказах.

АВТАРКІЯ (Autarchy / economic self-sufficiency) — політика створення замкненого самодостатнього господарства в межах окремої країни або групи країн, спрямована на максимальне обмеження імпорту, стимулювання експорту товарів і капіталу. Окремі держави використовують А. для протистояння економічній блокаді.

АВУАРИ (Avoir / holdings) — 1) кошти банку в іноземній валюті, які перебувають на його рахунках (здебільшого кореспондентських) в іноземних банках. Загальна сума коштів усіх банків держави складає її іноземні А.; 2) активи (грошові засоби, чеки, векселі, перекази, акредитиви), за рахунок яких можуть бути проведені платежі та погашені зобов'язання чи борги їхніх власників, а також засоби банку (його каса, рахунки в інших банках, цінні папери, які легко реалізуються, векселі тощо). А. стимулюють розвиток товарообмінних операцій, розрахунків як усередині держави, так і з зарубіжними країнами.

АГЕНТСТВО – організація, що виконує певні доручення інших установ і організацій або громадян. Також може являти собою представництво або відділення установи чи організації.

АГЕНТУВАННЯ (Agency service) — агентські послуги, що надаються за дорученням однієї юридичної чи фізичної особи (агента) іншій особі (принципалу) на певних умовах і за певну винагороду. Характер, обсяг, порядок і умови А. визначаються угодою між цими особами.

АКЦЕПТ (Acceptance / acceptus) — зобов'язання (згода) платника щодо оплати або гарантування у визначений термін оплатити переказний вексель, виставлений до оплати рахунок, задовольнити інші вимоги щодо оплати.

АКЦЕПТ БАНКІВСЬКИЙ (Bank[er's] acceptance) — згода банку взяти на себе зобов'язання щодо оплати платіжних вимог.

АКЦЕПТАНТ (Acceptor) — 1) особа (фізична, юридична), яка зобов'язалась оплатити поданий рахунок, переказний вексель при настанні строку платежу; 2) векселедавець, індосант; 3) особа, яка взяла на себе здійснення платежу за векселем.

АКЦИЗ (фр. accise, від лат. accidere — урізати) — один із різновидів здійснюваних державою податків (зборів), не пов'язаних з одержанням прибутку підприємцем (товаровиробником, торговцем). Це найпоширеніші державні непрямі (побічні) податки (збори) на певні продукти масового попиту (предмети розкоші, тютюн, алкогольні напої, коштовні метали та інше), які стягують з виробників чи продавців товарів. Акциз включається у ціну товару, яку сплачує споживач товару, його розмір і сума стягуються у державний чи місцевий бюджети.

АКЦІЯ — вид цінних паперів, що являє собою свідоцтво про власність на визначену частку статутного (складеного) капіталу акціонерного товариства і надає її власнику (акціонеру) певні права, зокрема: право на участь в управлінні товариством, право на частину прибутку товариства у випадку його розподілу (дивіденд), а у випадку ліквідації — на частину залишкової вартості підприємства.

АЛЬЯНС – союз, об'єднання держав, організацій на основі договірних зобов'язань.

АРБІТРАЖ МІЖНАРОДНИЙ – орган, метою якого є мирне розв'язання міжнародних спорів. Арбітри обираються або призначаються за домовленістю країн-учасниць спору в рівній кількості представників кожної з них відповідно до Статуту ООН.

АСОЦІАЦІЯ – об'єднання, союз або організація, що створені для досягнення спільних цілей (політичних, економічних, військових, наукових тощо).

АСОЦІАЦІЯ АГЕНЦІЙ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ – громадська організація, що об'єднує директорів та заступників директорів середніх загальноосвітніх навчально-виховних закладів м. Києва. Завданням є поширення комплексних знань про Європу серед широких верств громадськості України, проведення роз'яснювальної роботи з налагодження міжнародних інтеграційних зв'язків та організація співпраці в гуманітарній сфері зі спільнотами країн Європейського Союзу. Створена у 2000 році.

АУДИТ (лат. audit — слухати) — перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання задля

висловлення незалежної думки аудитора про її вірогідність в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил (внутрішніх положень суб'єктів господарювання) згідно із вимогами користувачів.

АУДИТОР (лат. auditor — слухач) — фізична особа, яка підтвердила кваліфікаційну придатність до провадження аудиторської діяльності, має відповідний практичний досвід та включена до Реєстру аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності.

АУТСАЙДЕР (від англ. outsider сторонній) — тобто той, хто знаходиться зовні чогось; останній.

АУТСОРСИНГ (англ. outsourcing; укр. підрядництво) — передача компанією частини її завдань або процесів стороннім виконавцям на умовах субпідряду.

БАГАТОСТОРОННІ РОЗРАХУНКИ – система міжнародних розрахунків між кількома країнами, що мають економічні відносини. Формами розрахунків є валютні розрахунки, кліринг.

БАЗА ГРОШОВА АБО МОНЕТАРНА БАЗА (англ. monetary base) – це сукупність зобов'язань Національного банку України в національній валюті. Іншими словами грошова база - це сукупність готівкових коштів, випущених в обіг Національним банком України, коштів обов'язкових резервів, коштів на кореспондентських рахунках та інших коштів інших депозитних корпорацій (банків), коштів державних нефінансових корпорацій і домашніх господарств (працівників Національного банку) у Національному банку України.

БАЗА ПОДАТКОВА — це кількісний вираз частини предмета податку визначеної в одиницях оподаткування, що залишилася після застосування податкових пільг, до якої застосовується податкова ставка.

БАЛАНС ПЛАТІЖНИЙ (англ. balance of Payments) — співвідношення між сумою грошових надходжень, отриманих країною з-за кордону, і сумою платежів за кордон протягом певного періоду (рік, квартал, місяць). Платіжний баланс на певний період (місяць, квартал, рік) складається на основі статистичних показників про здійснену за цей період зовнішньоекономічну діяльність, та дає змогу аналізувати зміни в міжнародних економічних зв'язках країни, масштабах і характері її участі у світовому господарстві.

БІРЖА (нім. *Börse*, від пізньолат. *bursa* — гаманець) — організований торговельний майданчик, на якому відбувається гуртова торгівля товарами або цінними паперами у вигляді стандартизованих біржових угод. На біржі укладаються угоди по біржових товарах, в результаті чого утворюється динаміка ціни тільки під впливом ринкового попиту та пропозиції, що дає змогу орієнтуватися учасникам ринку та прогнозувати хід торгів в майбутньому.

БІРЖА ФОНДОВА — організаційно оформлений, постійно діючий ринок, на якому здійснюється торгівля цінними паперами; акціонерне товариство, яке зосереджує попит і пропозицію цінних паперів, сприяє формуванню їх біржового курсу та здійснює свою діяльність відповідно до чинного законодавства, статуту і правил фондової біржі.

БРОКЕР (англ. *broker* — комісіонер) — посередник при укладанні угод між продавцем і покупцем, страхувальником і страховиком, судновласником і фрахтувальником.

БЮДЖЕТ ЄС (EU Budget) — основний фінансовий документ Європейського Союзу, в основу якого покладені принципи об'єднання (всі надходження та видатки зводяться разом у єдиному документі); принцип річного періоду (операції бюджету стосуються бюджетного року); принцип збалансованості (видатки не можуть перевищувати надходження). Розгляд бюджету ЄС належить до компетенції Ради міністрів та Європейського Парламенту. Бюджет ЄС затверджується Європейським Парламентом.

ВАРРАНТ (інколи варант) (англ. *warrant* — повноваження, довіреність) - цінний папір, що дає його власникові право на купівлю деякої кількості акцій компанії в будь-який час до завершення дії контракта за певною ціною. Кількість акцій, ціна і час, протягом якого можна обміняти варрант на акції компанії, вказані в умовах варранта. Зазвичай варранти використовуються при новій емісії цінних паперів. Варрант торгується як цінний папір, ціна якого відображає вартість його первинних цінних паперів.

ВЕКСЕЛЬ (нім. *Wechsel*) — цінний папір, який засвідчує безумовне грошове зобов'язання векселедавця сплатити визначену суму грошей власнику векселя після настання строку.

ВЕКСЕЛЬ ПРОСТИЙ — просте і нічим не обумовлене зобов'язання векселедавця сплатити власнику векселя у вказаний строк у вказаному місці вказану суму.

ВЕКСЕЛЬ ПЕРЕКАЗНИЙ (тратта) — це письмовий наказ векселедавця платнику (трасату) про сплату векселедержателю певної суми грошей у визначеному місці у визначений час. Причому отримувачем коштів може виступати як перший векселедержатель (ремітент), так і кожний з наступних векселедержателів (індосат).

ГАСТАРБАЙТЕР (нім. Gastarbeiter, дослівно: гість-працівник (нім. Gast + Arbeiter)) — іноземець (громадянин іншої держави), який тимчасово перебуває в країні за формальною ознакою праці за строковим трудовим наймом. Додатковим сенсом поняття є те, що людина виконує низькокваліфіковану важку та брудну роботу за малі гроші і не має ніяких громадянських прав.

ГІПЕРІНФЛЯЦІЯ — інфляція, що вийшла з-під контролю, ситуація, коли ціни стрімко зростають разом із швидким знеціненням грошової одиниці. Формально визначається як інфляція з темпами більше, ніж 50 % на місяць. В неформальному значенні, термін застосовується до набагато менших темпів інфляції.

ДЕКЛАРАЦІЯ – заява одного або кількох урядів, політичних партій, міжнародних, громадських організацій, що доводить до загального відома програмний акт, закон тощо.

ДЕМПІНГ (англ. dumping — скидання) — продаж товарів за цінами, нижчими від контрактних на міжнародних товарних ринках, за умови, що низький рівень ціни не зумовлюється відповідним рівнем витрат на виробництво цього товару. Оскільки демпінг порушує правила справедливої конкуренції та наносить збитки місцевим виробникам, держава може застосовувати до демпінгових товарів антидемпінгові заходи, які можуть включати застосування антидемпінгового мита, встановлення обмежень на їх імпорт, тощо.

ДЕФІЦИТ БЮДЖЕТУ — це сума, на яку рівень видатків бюджету перевищує рівень надходжень.

ДОВІРЕНІСТЬ — письмове уповноваження, що видається однією особою іншій для представництва перед третіми особами.

ДОГОВІР СТРАХУВАННЯ, поліс — письмова угода між страхувальником і страховиком, згідно з якою страховик бере на себе зобов'язання у разі настання страхового випадку виплатити страхову суму або відшкодувати завданий збиток у межах страхової суми страхувальнику чи іншій особі, визначеній страхувальником, або на користь якої укладено

договір страхування (подати допомогу, виконати послугу тощо), а страхувальник зобов'язується сплачувати страхові платежі у визначені терміни та виконувати інші умови договору.

ЕКСПОРТ — вивіз із митної території країни за кордон товарів і послуг без зобов'язання їхнього зворотного повернення. Факт експорту фіксується в момент перетину товаром митного кордону, надання послуг та ін. До експорту відносяться також вивіз товарів для переробки їх в іншій країні, перевезення товарів транзитом через іншу країну, вивіз привезених з іншої країни товарів для продажу їх у третій країні (реекспорт) і ін.

ЕЛАСТИЧНІСТЬ — міра зміни одної змінної (наприклад, попиту або пропозиції) до зміни іншої (наприклад, ціни або доходу). Показує, на скільки відсотків змінився перший показник при зміні другого на 1 %.

ЕЛАСТИЧНІСТЬ ПОПИТУ, коефіцієнт еластичності — вказує відносну зміну одного економічного показника за одиничної відносної зміни іншого показника, його детермінанта; відношення відсоткової зміни одного показника (функції %) до відсоткової зміни іншого показника (аргументу %)

ЕМБАРГО (від ісп. embargo, embargar — накладати арешт, перешкоджати, заважати. Походить від лат. imbaricare — перешкоджати, заважати) — торговельно-економічні обмеження: Накладення державою заборони на ввіз з інших держав чи вивіз із держави золота, іноземної валюти, окремих товарів, зброї та ін. Заборона державною владою заходу в свої порти іноземних кораблів або їх виходу.

ЄВРОПЕЙСЬКА КОМІСІЯ (European Commission / Комісія Європейських співтовариств, КЄС) – виконавчий орган ЄС, що володіє одночасно правом законодавчої ініціативи, контролю подальшого процесу законотворчості, стеження за застосуванням законодавчих актів, прийнятих Радою. ЄК має право ухвалювати самостійні рішення в таких сферах, як сільське господарство, торгівля, конкуренція, транспорт, функціонування єдиного внутрішнього ринку, захист навколишнього середовища тощо, виконує бюджет і управляє фондами ЄС.

ЄВРОПЕЙСЬКА РАДА (European Council) – орган управління ЄС, міжнародна політична організація, що має консультативний характер, виробляє та ухвалює рішення у вигляді відповідних політичних висновків головуєчої сторони (Presidency conclusions) як політичні документи та правові акти і рішення, що приймаються відповідними інститутами ЄС. Утворена в 1974 році. До складу ЄР входять глави держав і урядів країн-членів ЄС, а також голова Європейської Комісії.

ЄВРОПЕЙСЬКА СИСТЕМА ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ (European System of Central Banks, ESCB) – інституція, що складається з Європейського центрального банку та центральних банків держав ЄС незалежно від їх належності до зони євро, основним завданням якої є утримання цінової стабільності.

ЄВРОПЕЙСЬКЕ ЕКОНОМІЧНЕ СПІВТОВАРИСТВО (European Economic Community, ЄЕС) – регіональна міжурядова економічна та політична організація, головною метою якої є формування спільного ринку шляхом створення умов для вільного руху товарів, послуг, робочої сили та капіталів; поступове скасування між країнами-членами митних тарифів та кількісних обмежень на імпорт і експорт товарів; введення загального митного тарифу та спільної торгівельної політики щодо третіх країн; проведення спільної політики в галузі сільського господарства і транспорту; гармонізація законодавства і технічних норм та координація економічної, соціальної та валютної політики. Заснована у 1957 році (м. Рим). В результаті ухвалення Договору про Європейський Союз у 1992 р. (Маастрихтський договір), відповідно до його положень ЄЕС було реорганізовано і перейменовано в Європейське Співтовариство.

ЄВРОПЕЙСЬКЕ СПІВТОВАРИСТВО ВУГІЛЛЯ І СТАЛІ (European Coal and Steel Community, ЄСВС) – регіональна міжурядова економічна організація, що об'єднала кам'яновугільну, залізорудну, металургійну галузі промисловості країн-учасниць (Німеччина, Франція, Італія, Бельгія, Нідерланди, Люксембург) з метою координації і модернізації виробництва заради зростання його обсягів, зниження цін шляхом скасування торгівельного мита та кількісних обмежень на рух товарів. Заснована в 1951 році (м. Париж). Припинила існування у 2002 році унаслідок вступу в дію Договору про заснування Європейського Співтовариства.

ЄВРОПЕЙСЬКЕ СПІВТОВАРИСТВО З АТОМНОЇ ЕНЕРГІЇ (European Atomic Energy Community, ЕАЕС) – регіональна міжурядова організація з фінансування та координації діяльності в галузі виробництва і використання атомної енергії, завдання якої полягають у створенні необхідних умов для виникнення та швидкого росту атомної промисловості, сприянні підвищенню життєвого рівня в країнах-членах та розвитку взаємних обмінів з іншими країнами, а діяльність спрямовано на розроблення єдиних норм безпеки для захисту здоров'я робітників на атомних підприємствах і всього населення; нагляду за регулярним і справедливим постачанням споживачів у Співтоваристві ядерним паливом і рудою; гарантування шляхом належного контролю неможливості використання ядерних матеріалів на інші цілі тощо. ЕАЕС співпрацює із Міжнародним агентством з ядерної енергії (МАГАТЕ), фінансується країнами-учасницями у відповідності із встановленими для

кожної з них квотами. Основними органами ЕАЕС є Генеральний директор з питань енергетики, Директорат з гарантій (забезпечення гарантій нерозповсюдження ядерних матеріалів), Агентство Євратому з поставок і Спільні дослідницькі центри. Створено у 1957 році.

ЄВРОПЕЙСЬКЕ УПРАВЛІННЯ З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОВЖИВАННЯМ ТА ШАХРАЙСТВУ (European Antifraud Office, ОЛАФ) – службова інстанція Європейської Комісії з боротьби із шахрайством та зловживаннями у сфері використання коштів з бюджету ЄС (контрабанда, зловживання фінансовою допомогою та цільовою державною допомогою, ПДВ тощо). До структури ОЛАФ входять директор управління, наглядовий комітет. Створене у 1999 році.

ЄВРОПЕЙСЬКІ БАНКІВСЬКІ СОЮЗИ – банківські організації країн Європи, які об'єдналися з метою вдосконалення технічної інфраструктури банків, визначення і здійснення валютної політики ЄС, проведення міжнародних валютних операцій, зберігання офіційних валютних резервів країн-учасниць ЕВС і управління ними, забезпечення нормального функціонування платіжної системи тощо. До складу ЄБС входять такі організації, як: Федерація європейських банків (European Banking Federation); Об'єднання європейських ощадкас (European Savings Banks Group); Європейське об'єднання банківських товариств (European Association of Cooperative Banks), Європейський комітет з банківських стандартів (ECBS) і Комісія по стандартизації, які є незалежними від інших органів ЄС, від урядів країн-членів і будь-яких інших установ.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ БАНК РЕКОНСТРУКЦІЇ І РОЗВИТКУ (European Bank for Reconstruction and Development, EBRD / ЄБРР) – міждержавна фінансова установа, основною метою якої є сприяння процесам розвитку відкритої ринкової економіки, розвиток приватної і підприємницької ініціативи в країнах Центральної і Східної Європи та Співдружності незалежних держав (СНД). ЄБРР здійснює інвестування регіонів, проектне фінансування банків, підприємств і компаній, працює з державними компаніями у сфері підтримки процесів приватизації і структурної реорганізації, вдосконалення комунального господарства тощо. Створений в 1991 році.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК (European Investment Bank / ЕІВ) – некомерційна фінансова установа (інститут) ЄС, що фінансує проекти, які розвивають збалансовану європейську інтеграцію, сприяють економічному і соціальному єднанню, сприяють прогресу інноваційної наукоємної економіки. ЕІВ фінансується за допомогою отримання позик на фінансових ринках і за рахунок акціонерів (держави-члени ЄС, які спільно

підписуються на капітал банку, поділяючи між собою частки участі). ЕІВ бере і надає позики, ґрунтуючись на економічній політиці, визначеній ЄС, керується Радою керівників, Радою директорів, Адміністративним комітетом, Аудиторським комітетом. Створений в 1958 році відповідно до Римського договору.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОМБУДСМЕН – посада, що встановлена Угодою про ЄС («Маастрихтська угода») і являє собою незалежного посередника в конфліктах між виконавчими і законодавчими гілками влади в ЄС. Будь-яка фізична або юридична особа, що проживає або має законне постійне місце перебування в країнах-членах ЄС, може поскаржитися Омбудсмену на структури ЄС. Омбудсмен призначається після кожних виборів до Європейського Парламенту строком на п'ять років. Резиденція в Страсбурзі. Має помічників – секретаріат, директора, якого призначає сам. Юрисдикція Омбудсмена не поширюється лише на Європейський Суд і Суд першої інстанції.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПАРЛАМЕНТ (European Parliament) – офіційна назва представницького інституту Європейських Співтовариств і Європейського Союзу, консультативно-законодавчий орган ЄС, що складається з представників держав-членів, які обираються прямим голосуванням в цих країнах. Здійснює консультативно-контрольні функції, затверджує бюджет і укладає міждержавні угоди, схвалює або вносить поправки до правових актів, що приймаються, і бюджету ЄС.

До складу Європейського парламенту входять депутати, що обираються від кожної держави (кількість їх зафіксована в договорі про Європейське співтовариство), об'єднуються у фракції (за внутрішнім регламентом Європейського парламенту – політичні групи, що не можуть включати депутатів тільки однієї держави). Керівні органи: Голова і його заступники; Конференція голів, Бюро, а також парламентські комісії, квестори і Генеральний секретаріат. Європейський парламент працює в сесійному порядку. Прийняття рішень здійснюється простою більшістю голосів (в окремих випадках статутні документи передбачають ускладнений порядок прийняття рішень). Європейський парламент наділений повноваженнями в сфері законодавчої і виконавчої влади, має повноваження по формуванню органів і призначенню посадових осіб Європейського Союзу, зовнішньополітичними повноваженнями.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ (European Union / ЄС) – консолідоване багатонаціональне утворення, міждержавне об'єднання країн Європи, що через створення спільного ринку, економічного та валютного союзу, а також шляхом реалізації спільної політики та діяльності має на меті забезпечення безперервного економічного зростання, соціального розвитку і згуртованості

країн-учасниць. На даний час ЄС представляє собою домінуюче інтеграційне угруповання в Європі, що складається з наднаціональної Європейської Спільноти і міжурядових інститутів, які забезпечують співпрацю в галузі правосуддя, внутрішніх справ, формування і реалізацію спільної зовнішньої та безпекової політики. Держави-члени Європейського Союзу створили спільні інституції, яким делегували частину своїх національних повноважень так, що рішення в певних сферах загальних інтересів можуть ухвалюватись демократичним шляхом на загальноєвропейському рівні. Європейський Союз запроваджено 1993 року відповідно до Маастрихтського договору (Договір про Європейський Союз). Європейський Союз не є юридичною особою.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД – інститут Європейського Союзу, спрямований на забезпечення дотримання закону при застосуванні і тлумаченні законодавства Європейського співтовариства та вирішення спорів із правовідносин, що виникають на підставі норм установчих договорів та законодавства ЄС, розгляд запитів судових органів держав-членів, які стикаються з проблемами тлумачення та застосування норм права Європейського Союзу, розгляд справ в порядку попереднього контролю тощо. Внутрішню нормативну базу становлять: Статут Суду ЄС, Статут Суду ЄОВС та Статут Суду Євратома. До складу входять 15 суддів (один суддя від кожної держави-члена), що є членами суду, генеральних адвокатів (*advocate general*) і помічники. Рішення Суду є обов'язковим.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ЦЕНТРАЛЬНИЙ БАНК (*European Central Bank / ЄЦБ*) – фінансова інституція ЄС, головним завданням якої є цінова стабільність у зоні єдиної європейської валюти (євро). ЄЦБ відповідає за монетарну політику, валютні операції та управління валютними резервами країн зони євро, і не повинен підпадати політичному впливу. Європейський центральний банк створено 1998 року згідно з Договором про ЄС у рамках кінцевого етапу формування Економічного та монетарного союзу. Керівними органами ЄЦБ є Керівна рада та Виконавчий комітет, що координують діяльність Європейської системи центральних банків.

ЄВРОСТАТ (*Eurostat*) – статистична служба Європейського Союзу, що займається збором статистичної інформації по країнах-членах ЄС і гармонізацією статистичних методів, що використовуються цими країнами, здійснює співробітництво з національними службами статистики країн ЄС з метою вироблення єдиних статистичних стандартів. Євростат очолює Генеральний директор, якому підпорядковуються сім директорів, відповідальних за ресурси; статистичні методи і інструменти; публікації; державну і загальноєвропейську статистику; економіку і регіональну статистику; сільське господарство і екологію; співпрацю; соціальну статистику та інформаційне співтовариство; бізнес-статистику. Заснований в

1953 році як статистична служба Європейського об'єднання вугілля і сталі. В 1958 році на її базі сформований генеральний директорат, основним завданням якого було забезпечення іншого генерального директорату Єврокомісії, а також інших європейських інститутів, статистичною інформацією, необхідною для формування, реалізації і аналізу політики, що проводиться ними.

ЗАБОРГОВАНІСТЬ — сума фінансових зобов'язань, грошових боргів, що підлягає погашенню, поверненню в певний термін. Якщо до цього терміну заборгованість не погашена, то вона стає простроченою.

ЗОВНІШНІЙ БОРГ — сумарні грошові зобов'язання держави, що виражаються грошовою сумою, що підлягає поверненню зовнішнім кредиторам на певну дату, тобто загальна заборгованість країни по зовнішніх позиках і неоплаченим ним відсоткам. Зовнішній державний борг є сукупна заборгованість держави міжнародним банкам, урядам інших країн, приватним іноземним банкам. Розрізняють поточний зовнішній борг даного року, який треба повернути в нинішньому році, і загальний державний зовнішній борг (накопичений), який належить повернути в поточному році і в подальші роки.

ІНВЕСТИЦІЯ, капітальні вклади дення (від лат. invest, вкладення коштів) — господарська операція, яка передбачає придбання основних фондів, нематеріальних активів, корпоративних прав та цінних паперів в обмін на кошти або майно.

ФІНАНСОВІ ІНВЕСТИЦІЇ — це активи, які отримуються підприємством з метою збільшення прибутку (відсотків, дивідендів тощо), зростання вартості капіталу або інших вигод для інвестора. Під фінансовими інвестиціями розуміють вкладення коштів у різні фінансові активи, серед яких найзначнішу частку посідають вкладення у цінні папери. Фінансова інвестиція передбачає придбання корпоративних прав, цінних паперів, деривативів та інших фінансових інструментів. Фінансові інвестиції поділяються на прямі та непрямі-портфельні.

ІНКОТЕРМС (англ. Incoterms, International commerce terms) — міжнародні комерційні умови, комплект міжнародних правил з тлумачення найбільш широко використовуваних торговельних термінів (умов) в галузі міжнародної торгівлі.

ІНСТИТУТИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ – інституційна структура ЄС, елементи якої формуються з осіб, що діють як офіційні представники держав-членів, та з осіб, які пропонуються національними урядами, але діють від імені всього Співтовариства. Головними органами управління ЄС є:

Європейська рада; Рада ЄС; Європейська Комісія; Європейський парламент; Європейський Суд. Допоміжні і консультативні органи: Економічний і соціальний комітет; Комітет регіонів; Рахункова палата (або Палата аудиторів).

КАПІТАЛ (від лат. *capitalis* — головний, від прото-індоєвропейського *karut* — голова) — за визначенням класичної економічної теорії один із факторів виробництва, усе те, що використовується для виробництва, але безпосередньо не споживається в ньому (за винятком повільної амортизації). На відміну від інших факторів виробництва, землі й природних ресурсів, капітал складається з раніше виробленого продукту.

КАПІТАЛ ОБІГОВИЙ (*current capital*) — частина виробничого капіталу, яка переносить свою вартість на знову створений продукт повністю і повертається до виробника в грошовій формі після кожного кругообігу капіталу. Капітал обіговий — це частина активів підприємства (поточні активи), яка включає: обігові кошти (або обігові засоби); короткострокові фінансові вкладення.

КАПІТАЛ ПОСТІЙНИЙ — частина фізичного капіталу, яка бере участь у процесі праці своїм речовим змістом, є при цьому фактором виробництва, але не залучається до процесу збільшення вартостей, не змінює величини своєї вартості і відповідно не створює додаткової вартості, а переноситься конкретною працею на новостворений продукт у формі амортизації.

КАПІТАЛ ЗМІННИЙ — частина капіталу, авансована на придбання робочої сили, яка змінює свою вартість у процесі виробництва, тобто не тільки відтворює власний еквівалент, а й створює своєю працею завдяки синергічному ефекту додаткову вартість.

КАПІТАЛ ПОЗИКОВИЙ — грошовий капітал, який надається в позику та приносить власнику дохід у вигляді процентів від позики.

КВОТА ЕКСПОРТНА — встановлений обсяг виробництва та поставок на експорт певних товарів. Різновид заходів регулювання зовнішньоекономічної діяльності, які використовують державні та міжнародні органи для обмеження виробництва й експорту товарів.

КВОТА ПОДАТКОВА — це частка податку в доході платника.

КЛІМАТ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ — сукупність чинників економічного, політичного, правового та соціального характеру, які бере до уваги інвестор, ухвалюючи рішення щодо здійснення інвестицій. Для оцінки інвестиційного

клімату використовують такі узагальнюючі синтетичні показники: політична і фінансова стабільність; рівень загальноекономічного розвитку країни; рівень розвитку ринкової та інвестиційної інфраструктури; ємність внутрішнього ринку; вартість робочої сили; купівельна спроможність населення; рівень криміногенних, екологічних та інших ризиків.

КОМІТЕТИ ТА РОБОЧІ ГРУПИ — інститути, завданням яких є надання допомоги установам ЄС щодо їхньої участі на всіх етапах законодавчого процесу, виконання консультативних та експертних функцій. Існує близько 60 консультативних комітетів Європейської Комісії, комітети Європейського Парламенту, комітети Ради Європи тощо.

КОНВЕНЦІЯ – угода, назва міжнародного договору, як правило, багатостороннього.

КОНСЕНСУС — загальна згода у спірних питаннях, до якої приходять учасники переговорів, з'їздів, конференцій, яка характеризується відсутністю серйозних заперечень по суттєвих питаннях у більшості зацікавлених сторін та досягається в результаті процедури, спрямованої на врахування думки всіх сторін та зближення розбіжних поглядів.

КОНСИГНАЦІЯ — форма комісійного продажу товару, при якій його власник (консигнант) передає комісіонеру (консигнаторові) товар для реалізації зі складу комісіонера. При цьому товар, що надійшов на склад комісіонера залишається власністю консигнанта до моменту його реалізації. Як правило, якщо товар не реалізується тривалий час (наприклад, більше року), то він повертається назад консигнанту за його рахунок.

КОНТРАБАНДА (італ. *contrabando*, від *contra* «проти» і *bando* «урядовий указ») — незаконне перевезення (та ін. переміщення) товарів або/та інших предметів через митний кордон (державний кордон); переміщені товари і/або цінності також отримали назву контрабанди.

КОНТРАГЕНТ (лат. *contrahens* — торговельна угода; *contra* проти + *agens* чинний; *con-trahere* взаємно протистояти) — одна із сторін договору у цивільно-правових відносинах. У договорі кожному з зобов'язань сторін взаємно протистоїть (кореспондує) право іншої сторони і навпаки. У цивільно-правових відносинах під контрагентом розуміється одна зі сторін договору. В ролі контрагента виступають обидві сторони договору по відношенню один до одного. Кожен з партнерів, що укладають контракт, вважається контрагентом.

КОНТРАКТ — багатозначний термін. Контракт в значенні договору: письмова угода, за якою сторони, що його уклали, мають взаємні зобов'язання.

КОНФЕДЕРАЦІЯ – союз суверенних держав, створений для досягнення певних зовнішньополітичних і воєнних цілей, який може бути перетворений на федерацію.

КОНФЕРЕНЦІЯ – збори, наради представників держав, членів або представників громадських організацій, політичних партій, наукових організацій тощо з метою обговорення певних проблем та питань.

КУРС ВАЛЮТНИЙ – вираз ціни грошової одиниці однієї країни в грошових одиницях іншої. Фіксація валютного курсу здійснюється або відповідно до золотого паритету (гарантованим золотим змістом національної грошової одиниці), або за міжнародною угодою. При класичному золотому стандарті, тобто при вільному розміні валют на золото в центральному банку, валютний курс встановлювався в пропорціях до їх золотого вмісту.

ЛІГА – союз, спілка, товариство, асоціація, об'єднання окремих осіб, організацій або держав.

МАКЛЕР (нім. Makler) — посередник при здійсненні операцій на фондових, товарних і валютних біржах, а іноді і при укладанні страхових, фрахтових, житлових і інших договорів. У англійських країнах називається брокером. Маклер — член фондової біржі, що підтримує організований ринок цінних паперів. Купує та продає цінні папери за свій рахунок. Виконує роль брокера для брокерів-комісіонерів. Маклер зобов'язаний ставити інтереси клієнтів вище власних.

МАРЖА — величина, яка виражає різницю між процентними ставками, курсами цінних паперів, ставками страхових внесків і відшкодувань, цінами товарів тощо. У торговельних операціях – різниця між купівельною і продажною ціною товару. У фондових біржових операціях – різниця між курсами цінних паперів (номінальним і продажним), між курсом цінних паперів у день укладання і день виконання фінансової угоди; у банківській практиці – різниця між процентними ставками за залученими і виданими кредитами. Різниця між ціною, визначеною в біржовому бюлетені, та ціною покупця. Різниця між обліковою ставкою національного банку і ставкою відсотків за кредит комерційних банків.

МЕМОРАНДУМ – один з видів дипломатичного листування, в який вкладається фактична, юридична або документальна частина питання, з

приводу якого він надсилається як додаток до дипломатичної ноти або як окремий документ.

МИТО — непрямий податок, різновид митних платежів, який накладається на товари, що переміщуються через митний кордон, тобто ввіз/вивіз чи транзит. Історично «мито» — особлива платня (податок), який сплачували грішми за перевезення товарів, прогін худоби через державні кордони або внутрішні митні застави. Мито слід відрізнити від державного мита — грошової суми, що стягується в судових і арбітражних органах, нотаріальних конторах, органах МЗС, МВС, міських, сільських, селищних радах та інших уповноважених на те органах за вчиненням ними дій з об'єктами нерухомого майна і видачу документів, що мають юридичне значення.

МИТНИЙ СОЮЗ – об'єднання країн для проведення спільної митної політики, що передбачає скасування митних кордонів, сплати мита між країнами-учасниками, утворення єдиної митної території, встановлення загального митного тарифу відносно третіх країн та метою якого є підвищення конкурентоспроможності товарів країн-учасниць, захист внутрішніх ринків тощо.

МІЖНАРОДНА БЕЗПЕКА – стан міжнародних відносин, що виключає порушення загального миру або створення загрози безпеки народів у будь-якій формі. Основними принципами Міжнародної безпеки є прийняття колективних заходів для запобігання і усунення загрози миру, недопущення або придушення актів агресії, незастосування сили або погрози силою, розв'язання міжнародних спорів мирним шляхом, міжнародне співробітництво у розв'язанні міжнародних проблем економічного, соціального, культурного характеру тощо.

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО – система правових принципів і норм, створених шляхом угод між країнами, що регулюють відносини між ними та іншими суб'єктами міжнародного права (держави, міжнародні організації, специфічні політико-територіальні одиниці), основою якої є принцип мирного співіснування. Джерелом Міжнародного права є міжнародні договори. Серед основних норм міжнародного права виділяються принципи незастосування сили або погрози силою, мирного розв'язання міжнародних спорів, рівноправності держав, принцип невтручання тощо, які виконуються за допомогою міжнародних організацій.

МІЖНАРОДНІ (МІЖДЕРЖАВНІ) ОРГАНІЗАЦІЇ – постійні об'єднання держав для співробітництва у сфері міжнародних відносин. Відповідно до

завдань існують міжнародні організації загальної компетенції (ООН), спеціальні (МАГАТЕ), універсальні (ООН) або регіональні.

МІЖНАРОДНИЙ БАНК РЕКОНСТРУКЦІЇ ТА РОЗВИТКУ (МБРР) – міжнародна фінансова організація, головна установа Світового банку, завданням якої є скорочення бідності в країнах з середнім рівнем доходів, а також бідних платоспроможних країн шляхом сприяння сталому розвитку за рахунок надання позичок, гарантій, інструментів управління ризиками і (некредитних) аналітичних і консультаційних послуг. Вищий орган МБРР – рада управляючих, що збирається щорічно та кожна країна в якій представлена національним управляючим (міністр фінансів або голова центробанку). Заснована у 1944 році.

МІЖНАРОДНИЙ ВАЛЮТНИЙ ФОНД (МВФ) – міжурядова спеціалізована установа ООН, метою якої є координація валютно-фінансових політик країн-членів і надання короткострокових, середньострокових, частково – довгострокових позик для врегулювання платіжних балансів, підтримки валютних курсів. Капітал МВФ складається з внесків країн-членів відповідно до наданих їм квот. Заснований в 1944 році.

МІЖУРЯДОВА КОНФЕРЕНЦІЯ – переговори між урядами країн-членів ЄС з метою внесення змін та доповнень до угод щодо інституційної та юридичної структури ЄС, здійснення інституційних реформ в умовах розширення Європейського Союзу.

НАТО (Організація Північноатлантичного договору / North Atlantic Treaty Organization / NATO) – воєнно-політичний блок країн Європи і Північної Америки. Вищий керівний орган НАТО – сесія Ради НАТО. Між сесіями діяльністю Ради керують Постійна рада і Військовий комітет. Організація діяльності керівних органів НАТО покладена на Генерального секретаря НАТО, який очолює Міжнародний секретаріат. Створена в 1949 році.

«НОУ-ХАУ» (англ. know-how, «знаю як») — термін, який означає практичне знання того, як щось зробити чи досягти. Розглядається разом з «know-what» («знаю що», факти), «know-why» («знаю чому», наука) та «know-who» («знаю кого», комунікація).

Ноу-хау пов'язане з поняттям неявного знання, тобто знання, яке важко або неможливо передати іншій особі. В контексті інтелектуальної власності ноу-хау — це знання та досвіду наукового, технічного, виробничого та ін. характеру, які практично застосовуються в діяльності підприємства, але ще не стали загальним надбанням. Використання ноу-хау часто забезпечує конкурентні переваги і комерційну вигоду організації, що їх отримала.

Передача здійснюється на основі укладання ліцензійних договорів. Ноу-хау співіснує з патентами, торговими марками і авторським правом і є економічним активом.

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ (ООН) – міжнародна організація, завданням якої є підтримання і зміцнення миру та розвиток співробітництва між країнами. Головні органи ООН: Генеральна асамблея та Рада безпеки. До складу Генеральної асамблеї входять представники усіх держав-членів ООН, її рішення мають рекомендаційний характер. Очолює ООН Генеральний секретар.

До системи ООН входить більше 30 міжнародних організацій. Діяльність ООН має на меті ліквідацію злиднів та голоду, забезпечення загальної початкової освіти, заохочення рівності чоловіків та жінок, розширення прав і можливостей жінок, скорочення дитячої смертності, покращення охорони материнства, боротьба з ВІЛ/СНІД, малярією та іншими захворюваннями, забезпечення сталого екологічного розвитку, формування глобального партнерства з метою розвитку.

РАДА – орган державної і виконавчої влади, колегіальний орган міжнародних організацій, громадських організацій та установ.

РАДА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ (Рада Міністрів / Council of the European Union) – найвищий законодавчий орган ЄС, що володіє правом ухвалення рішень, наділений владними повноваженнями в сфері законодавчої і виконавчої влади, має зовнішньополітичні повноваження, повноваження по формуванню органів і призначенню посадових осіб ЄС, забезпечує координацію загальної економічної політики держав-членів, здійснює загальне керівництво бюджетом (спільно з Парламентом), укладає міжнародні угоди. Складається з представників держав-членів ЄС в ранзі міністрів національних урядів.

До складу Ради ЄС входять: Рада із загальних питань (міністри закордонних справ) і Галузева (спеціальна) Рада (міністри держав-членів в залежності від предметної компетенції – Рада з питань сільського господарства, Рада з економічних і фінансових питань, Рада з питань навколишнього середовища, Рада з питань транспорту і комунікацій, Рада з питань зайнятості і соціальної політики, Рада з питань рибальства, Рада з питань промисловості та енергетики, Рада з питань правосуддя, внутрішніх справ і захисту прав, Рада по внутрішньому ринку, у справах споживачів і туризму, Рада у справах науки, Бюджетна рада, Рада з питань культури, Рада з питань розвитку, Рада з питань освіти і молоді, Рада із питань охорони здоров'я).

РЕВАЛЬВАЦІЯ — підвищення курсу вартості національної валюти відносно іноземних чи міжнародних валют. Головна причина ревальвації — коли у державі спостерігається тривалий час активне сальдо платіжного балансу, що одночасно означає наявність дефіцитів у її партнерів. Вона може бути зумовлена обміном надмірної суми іноземної валюти на національну внаслідок валютної спекуляції, тобто понад інтервентні можливості центрального банку. Поштовхом до ревальвації може бути також значне фінансування в рамках допомоги з боку міжнародних валютно-кредитних організацій, оскільки збільшується пропозиція іноземної валюти на міжбанківській валютній біржі.

РЕГІОНАЛЬНІ МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ – міжнародні організації, створені на підставі договору між державами певного регіону, об'єднані спільними інтересами і цілями, метою яких є розв'язання політичних, економічних, соціальних питань тощо.

САЛЬДО (італ. saldo — розрахунок, залишок) — різниця між надходженнями і витратами за певний проміжок часу.

САЛЬДО У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ — залишок по бухгалтерському рахунку, різниця між сумою записів по дебету і кредиту рахунків. Дебетове сальдо (дебет більше кредиту) показує стан даного виду господарських коштів на певну дату і відображається в активі балансу. Кредитове сальдо (кредит більше дебету) показує стан джерел господарських коштів і відображається в пасиві. Якщо рахунок не має залишку (сальдо дорівнює нулю), то такий рахунок називається закритим. У бухгалтерському обліку деякі рахунки можуть одночасно мати і дебетове і кредитове сальдо.

САЛЬДО ТОРГОВЕЛЬНОГО БАЛАНСУ — різниця між вартістю експорту та імпорту. Позитивне сальдо торговельного балансу означає перевищення експорту над імпортом (країна більше продає, ніж купує). Негативне сальдо торговельного балансу — перевищення імпорту над експортом (країна більше купує, ніж продає). Зазвичай вважається, що це погано. При цьому вже кілька років поспіль у США негативний баланс сягає кілька десятків мільярдів доларів. При цьому така економіка служить еталоном благополуччя для інших.

САЛЬДО ПЛАТІЖНОГО БАЛАНСУ — різниця між переказами за кордон і надходженнями з зарубіжжя. Позитивне сальдо платіжного балансу означає перевищення всіх платежів у країну над платежами з країни. Негативне сальдо платіжного балансу — перевищення платежів із країни над платежами в країну. Зазвичай міжнародні платежі здійснюються в доларах США або євро. Негативне сальдо платіжного балансу поступово зменшує

валютний резерв країни. Але цього не відбувається, якщо платежі провадяться в національній валюті держави. Так США можуть просто емітувати (надрукувати) необхідну кількість доларів для покриття негативного балансу.

СВІТОВА ОРГАНІЗАЦІЯ ТОРГІВЛІ (СОТ) – міжнародна організація, міждержавний форум для врегулювання проблем багатосторонніх торгівельних відносин і реалізації домовленостей Уругвайського раунду багатосторонніх торгових переговорів (1986-1994 рр.), мета діяльності якої полягає у регулюванні торгівельно-економічних відносин учасників, сприянні лібералізації світової торгівлі, створенні умов для стабільного і передбачуваного розвитку світової економіки, забезпеченні справедливих умов конкуренції між виробниками товарів та послуг різних країн.

Основні принципи СОТ передбачають: взаємне надання режиму найбільшого сприяння в торгівлі, взаємне надання національного режиму товарам і послугам іноземного походження, регулювання торгівлі переважно тарифними методами, відмова від використання кількісних та інших обмежень, відкритість торгівельної політики, розв'язання торгівельних суперечок шляхом переговорів. Утворена в 1995 році.

СВІТОВИЙ БАНК – об'єднання міжнародних фінансових організацій з єдиним керівництвом, до якого входять Міжнародний банк реконструкції і розвитку (IBRD), Міжнародна фінансова корпорація (IFC), Міжнародна асоціація розвитку (IDA), Міжнародна агенція з інвестиційних гарантій (MIGA), Міжнародний центр врегулювання інвестиційних суперечок (ICSID), що функціонує як форум спілкування інвесторів та країн, що потребують інвестицій. Входить до системи ООН. Головною метою Світового банку є сприяння економічному зростанню та соціальному розвитку країн, що розвиваються.

СВОП (фінанси) (від англ. swap – обмін, заміна) - угода про обмін активів, процентних виплат, процентних ставок або інших характеристик, вказаних в угоді, з метою оптимізації структури капіталу компанії і отримання додаткового доходу.

СЕГМЕНТУВАННЯ РИНКУ — розподіл потенційних споживачів на групи на основі відмінностей у їх потребах, характеристиках та поведінці. Застосування концепції ринкового сегментування дозволяє підприємству (фірмі) досягти максимальної результативності маркетингової діяльності шляхом використання своїх сильних сторін з урахуванням реальних умов на ринку.

ТЕНДЕР — конкурентна форма розміщення замовлення на закупівлю товарів, надання послуг чи виконання робіт відповідно до наперед визначених

у документації умов, в узгоджені терміни на принципах загальності, справедливості й ефективності.

ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА (англ. Black economy, Ghost economy, Shadow economy, Non-observed economy) — господарська діяльність, яка розвивається поза державним обліком та контролем, а тому не відображається в офіційній статистиці. «Тіньові» підприємства не перерозподіляють власних доходів до бюджетів та державних цільових фондів, вони не сплачують податків, збільшуючи власні прибутки.

ФРАНЧАЙЗИНГ (фр. franchise — пільга, привілей) — це форма співпраці між юридично та фінансово незалежними сторонами (компаніями та/або фізичними особами), в рамках якої одна сторона (франчайзер), що володіє успішним бізнесом, відомою торговою маркою, ноу-хау, комерційними таємницями, репутацією та іншими нематеріальними активами, дозволяє іншій стороні (франчайзі) користуватися цією системою на певних умовах.

ФРАНШИЗА — частина збитків, що не відшкодовується страховиком згідно з договором страхування.

ФРАХТ (нім. fracht) — у торговому мореплаванні обумовлена договором або законом плата за перевезення вантажу або за надання судна в користування за договором тайм-чартера або бербоут-чартеру. Сплачуються перевізникові відправником вантажу або фрахтувальником. Розмір фрахту встановлюється угодою сторін. За відсутності угоди сторін розмір фрахту обчислюється виходячи із ставок, які використовуються в місці завантаження вантажу й під час завантаження вантажу. У разі, якщо вантаж поставлений на судно в більшій кількості, ніж передбачено договором, розмір фрахту відповідно збільшується.

ЦЕНТРАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКА АСОЦІАЦІЯ ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ (англ. Central European Free Trade Agreement, CEFTA) — угода між країнами Південно-Східної Європи, що не є членами Європейського Союзу.

ХАРТІЯ – політичний документ, що має важливе суспільне значення (декларація тощо).

ЮНЕСКО (англ. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, UNESCO) — міжнародна організація, спеціалізована установа Організації Об'єднаних Націй, яка при співпраці своїх членів-держав у галузі освіти, науки, культури сприяє ліквідації неписьменності, підготовці національних кадрів, розвитку національної культури, охороні пам'яток культури тощо.

ВИКОРИСТАНІ ТА РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні:

1. Бояр А. О. Трансформація бюджетної моделі ЄС в умовах глобальної фінансової турбулентності : монографія / А. О. Бояр. – Луцьк : Вежа-Друк, 2014. – 256 с.
2. Близнюк О. П., Іванюта О. М. Ринок фінансових послуг : Навч. посіб. для студентів спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування. – Харків : Харк. держ. ун-т харчування та торгівлі, 2017. – 255 с.
3. Бюджетна система : навчальний посібник. Друге видання, перероблене і доповнене / І. Л. Шевчук, В. О. Черепанова, Т. О. Ставерська. – Харків : Видавець Іванченко І. С., 2015. – 284 с.
4. Волохова І. С., Дубовик О. Ю., Слатвінська М. О. та ін. Податкова система : навч. посіб. / за заг. ред. І. С. Волохової, О. Ю. Дубовик. – Харків : Видавництво «Діса плюс», 2019. – 402 с.
5. Горюнова Є. О. Євроінтеграція : навч. посіб./ Є. О. Горюнова. – Київ: Академвидав, 2013. – 224 с. – (Серія «Альма-матер»).
6. Європейська інтеграція : навч. посіб. / М. І. Макаренко, Л. І. Хомутенко, І. І. Д'яконова та ін. ; за ред. М. І. Макаренка, Л. І. Хомутенко. – Київ : Центр учбової літератури, 2014. – 344 с.
7. Європейський Союз : навч. посіб. / [А. О. Бояр (кер. авт. кол.), Н. П. Карпчук, Н. І. Романюк та ін.] ; за ред. А. О. Бояра, С. В. Федонюка. – Київ : ФОП Маслаков, 2020. – 600 с.
8. Європейські студії у фінансах : навч. посіб. / І. О. Школьник, А. Ю. Семенов, В. М. Кремень та ін. ; за заг. ред. І. О. Школьник, А. Ю. Семенова. – Суми : Сумський державний університет, 2017. – 214 с.
9. Копійка В. В. Європейський Союз : історія і засади функціонування : навч. посіб. / В. В. Копійка, Т. І. Шинкаренко ; за ред. Л. В. Губерського. – 2-ге вид., випр. і допов. – Київ : Знання, 2012. – 759 с.
10. Європейський Союз : теорія і практика інтеграції заради успіху : навч. посіб. / за ред. А. В. Матвійчука. Рівне : Волинські обереги, 2019. – 155 с.
11. Корнієнко В. О. Україна в Європі і світі. Електронний навчальний посібник. URL : <https://multimedia.posibnyky.vntu.edu.ua/mm/Ukraine-EU/txt/02.html>
12. Кремень О. І. Фінанси : навчальний посібник / О. І. Кремень, В. М. Кремень. – Київ : Центр учбової літератури, 2012. – 416 с.
13. Кремень В. М. Фінансова статистика : навчальний посібник / В. М. Кремень, О. І. Кремень. – Київ : Центр учбової літератури, 2014. – 368 с.
14. Інтеграційні процеси на фінансовому ринку України : монографія / А. О. Єпіфанов, І. О. Школьник, Ф. Павелка та ін. ; за заг. редакцією д-ра екон.

- наук А. О. Єпіфанова, д-ра екон. наук І. О. Школьник і д-ра екон. наук Ф. Павелки. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2012. – 258 с.
15. Мальська М. П. Основи європейської інтеграції [текст] : підручник / М. П. Мальська, Н. В. Антонюк. – Київ : Центр учбової літератури, 2015. – 320 с.
 16. Міжнародні фінанси : навч. посіб. для студ., які навчаються за спеціальністю 051 «Економіка», спеціалізацією «Міжнародна економіка» за денною формою навчання / І. М. Грінько ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 109 с.
 17. Міжнародні фінанси : практикум для студентів усіх спеціальностей першого (бакалаврського) рівня / уклад. Т. О. Резнікова. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. – 98 с.
 18. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://www.rada.gov.ua>.
 19. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua>
 20. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://www.minfin.gov.ua>
 21. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL: <http://www.treasury.gov.ua>
 22. Офіційний сайт Групи фіскального аналізу при Бюджетному комітеті Верховної Ради України. URL: <http://www.fao.kiev.ua>
 23. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
 24. Офіційний сайт Світового банку. URL: <http://www.worldbank.org>.
 25. Офіційний сайт статистичної служби Європейського Союзу. URL: <http://ec.europa.eu/eurostat>.
 26. Павленко І. І. Міжнародна торгівля та інвестиції : навч. посіб. / І. І. Павленко, О. В. Варяниченко, Н. А. Навроцька. – Київ : Центр навч. л-ри, 2012. – 256 с.
 27. Пасічний М. Д. Фінансова політика держави : монографія. – Київ : КНТЕУ, 2019. – 440 с.
 28. Полчанов А. Ю., Довгалюк В. В. Фінансовий ринок : навч. посібник. – Електронне видання. – Житомир : Державний університет «Житомирська політехніка», 2020. – 120 с.
 29. Реформування ринків фінансових послуг в умовах інтеграції до європейського фінансового простору : монографія / наук. ред. канд. екон. наук Р. Пукала і д-ра екон. наук, проф. Н. М. Внукова. – Харків : ТО Ексклюзив, 2016. – 166 с.
 30. Роговська-Іщук І.В. Міжнародні фінанси. Навчальні та практичні кейси. Практикум. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2023. – 54 с.
 31. Шевчук І. Л., Черепанова В. О., Ставерська Т. О. Бюджетна система : навч. посіб. 2-ге видання, перероблене і доповнене. – Харків, 2015. – 284 с.

32. Штанько О. Д. Сучасні тенденції функціонування світових фондових ринків / О. Д. Штанько // *Академічний огляд*. – 2013. – № 2. – С. 170-176. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ao_2013_2_24.
33. Фінанси для фінансистів : підручник / О. А. Шеремет, І. В. Дем'яненко, К. В. Багацька та ін.; за заг. ред. Т. А. Говорушко – Київ : «Центр учбової літератури», 2013. – 612 с.
34. Фінанси : Навчальний посібник / Крутова А. С., Близнюк О. П., Лачкова Л. І. та ін. – Х. : Видавництво «Лідер», 2017. – 560 с.

Допоміжні:

35. Амеліна І. В. Міжнародні економічні відносини [текст] : навч. посіб. / Амеліна І. В., Попова Т. Л., Владимиров С. В. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 256 с.
36. Базилевич В. Д., Шелудько В. В. Фондовий ринок. Навч. посібник. – К. : Нац. Університет ім. Т. Шевченка, 2015. – 686 с.
37. Біржова діяльність : опорний конспект лекцій [Електронний ресурс] / укладачі А. М. Одарченко, К. В. Сподар, О. О. Лісніченко. – Електрон. дані. – Х. : ХДУХТ, 2017.
38. Бюджетний менеджмент : навчальний посібник для студентів спеціальності 7.03050801, 8.03050801 «Фінанси і кредит» / І. Л. Шевчук, В. О. Черепанова, І. А. Бігдан / Харківський державний ун-т харчування та торгівлі. – Х. : ХДУХТ, 2013. – 339 с.
39. Гордієнко Д. Д. Економічний тлумачний словник (2-е вид.) / Д. Д. Гордієнко. – Київ, ТОВ «КНТ», 2007. – 360 с.
40. Горох О. В. Фінанси : навч. посіб. – Х. : Харк. нац. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва, 2021. – 190 с.
41. Гроші та кредит : навч. посіб. для підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Ч. 1. Гроші. / Шевчук І. Л., Ставерська Т. О., Жилиякова О. В. та ін. / – Х. : Видавець Іванченко І. С., 2018. – 271 с.
42. Гроші та кредит : навч. посіб. для підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування. Ч. 2. Кредит. / І. Л. Шевчук, Т. О. Ставерська, О. В. Жилиякова, О. П. Близнюк. – Х. : Видавець Іванченко І. С., 2019. – 186 с.
43. Дудченко В. Ю. Бюджетна політика Європейського Союзу / В. Ю. Дудченко // Проблеми інноваційного розвитку економіки України : збірник наукових праць з актуальних проблем економічних наук / Наукова організація «Перспектива». У 2-х частинах. – Дніпропетровськ : Видавничий дім «Гельветика», 2014. ч. 1. – С. 196–203.
44. Жилиякова О. В. Страхові послуги : навч. посіб. для студентів напряму підготовки 6.030508 Фінанси і кредит / О. В. Жилиякова, І. Л. Шевчук. Харків : Видавець Іванченко І. С., 2013. – 184 с.

45. Зовнішньоекономічний словник-довідник / [за ред. А.С. Філіпенка] – К.: Академія, 2009. – 247 с.
46. Інститути ЄС і НАТО. Глосарій основних термінів та понять: Навчальний посібник / Укладачі: І. В. Артёмов, Д. В. Вітер, Л. І. Загайнова, О. М. Казакевич, О. М. Руденко. – Ужгород : Ліра, 2007. – 220 с. (Серія «Євроінтеграція: український вимір». Вип. 4).
47. Косова Т. Д. Аналіз банківської діяльності : навч. посібник для студентів. – Київ : Центр учбової літератури, 2018. – 486 с.
48. Кропельницька С. О., Плещ І. І. Страхові послуги : навч.-інтеракт. посіб. / 2-е вид., доп. – Івано-Франківськ : ДВНЗ «Прикарпатський національний ун-т ім. В. Стефаника», 2016. – 390 с.
49. Міщенко В. С., Нагаєва Г. О. Фінанси: навч. посібн. – Харків : ХНАУ, 2020. – 126 с.
50. Податкова політика держави. Ще один великий компроміс / за заг. ред. К. І. Швабія. Ірпінь : Університет ДФС України, 2018. – 61 с.
51. Податкова система України : Навч.- метод. Посібник для самостійного вивчення дисципліни / Податкова система : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / [В. К. Хлівний, О. М. Тимченко, Ю. В. Сибірянська, А. В. Пислиця та ін.]. ; кер. авт. кол. В. К. Хлівний. — К. : КНЕУ, 2014. — 372.
52. Приходько Д. О. Основи біржової діяльності : підручник / Д. О. Приходько. – Харків : ФОП Бровін О.В., 2021. – 280 с.
53. Семенов А. Ю. Аналіз стану та структури ринку фінансових послуг Європейського Союзу / А. Ю. Семенов, О. М. Пахненко // *Науковий вісник Херсонського державного університету*. – (Серія: Економічні науки). – 2017. – №25, Ч. 2. – С. 145–150.
54. Сокиринська І. Г., Журавльова Т. О., Аберніхіна І. Г. Страховий менеджмент. Навч. посіб. – Дніпропетровськ : Пороги, 2016. – 301 с.
55. Словник основних термінів і понять з дисципліни «Міжнародні економічні відносини» для студентів спеціальностей 292 Міжнародні економічні відносини, 073 Менеджмент ступеня вищої освіти «бакалавр» [Текст] / Ю. В. Ушкаренко, А. В. Чмут. – Херсон, 2019. – 40 с.
56. Термінологічний словник з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та корупції / Чубенко А. Г., Лошицький М. В., Павлов Д. М., Бичкова С. С., Юнін О. С. – К.: Ваіте, 2018. – 826 с.
57. Трансформаційні процеси у податковій системі України : монографія / за заг. ред. І. С. Волохової. Одеса : Атлант ВОІ СОІУ, 2018. – 384 с.
58. Удосконалення управління державними фінансами та реформування податкової системи України : монографія / За ред. Т. І. Єфименко. – К. : ДННУ «Акад. фін. управління», 2015. – 446 с.
59. Управління державними і місцевими фінансами та бюджетом. Методичні вказівки до самостійної роботи з виконання реферату. Студентам першого

- (бакалаврського) рівня вищої освіти денної та заочної форми навчання спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» / Харківський національний технічний університет сільського господарства ім. П. Василенка; уклад. О. Г. Малій. – Харків. Вид-во «Стильна типографія», 2020. – 21 с.
60. Управління інвестиційною діяльністю в системі фінансового забезпечення інноваційного розвитку торговельних підприємств : монографія / О. О. Нестеренко, О. П. Близнюк, О. М. Єгорова, О. М. Іванюта. Харків : Видавець Іванченко І. С., 2021. – 236 с.
61. Фінансові механізми антикризового управління: сучасні реалії та стратегічні орієнтири : колективна монографія / За заг. ред. А. С. Крутової. Харків : Видавець Іванченко І. С., 2018. – 281 с.
62. Фінансовий ринок України в умовах мінливого середовища: колективна монографія / за заг. ред. В. В. Прядка; Буковинський державний фінансово-економічний університет. Чернівці, 2014. – 215 с.
63. Фондовий ринок : Навчальний посібник / В. М. Діденко, М. М. Свердан, В. П. Булат, О. М. Грубляк; За ред. В. М. Діденка. Чернівці: ТОВ «Видавництво «Наші книги», 2010. – 624 с.
64. Цінні папери : Практикум : Навчальний посібник / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: 2013. – 791 с.
65. Lysak H., Morozova H, Gorokh O., Maliy O., Nesterenko I. The system of financial control in the management of a small business enterprise: methods and tools of implementation. *Review of Economics and Finance*, 2022, 20, Pp.1034-1041.
66. Theoretical and practical aspects of managing commercial activity: monograph/ H. Lysak, A. Krutova, O. Kruhlova, O. Kot, T. Stavarska, I. Kovyakh. / Higher School of Social and Economic. – Przeworsk: WSSG, 2019. – 220 p.
67. Yinger John. Lecture Notes in State and Local Public Finance. *World Scientific Lecture Notes in Economics and Policy*. Vol. 8. USA : Syracuse University, 2020. P. 560. URL : <https://doi.org/10.1142/11296>

Електронні ресурси:

68. Бібліотека ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbu.gov.ua/>
69. Бібліотека ім. В. Г. Короленко. URL: <http://korolenko.kharkov.com/>
70. Бібліотека ДБТУ. URL: <https://library.btu.kharkov.ua/>
71. Віртуальний університет Міністерства фінансів України. URL : <http://edu.minfm.gov.ua/Pages/Default.aspx>
72. Інститут бюджету та соціально-економічних досліджень. URL : <http://www.ibser.org.ua>.
73. Електронна бібліотека. URL: <http://lib.meta.ua/>
74. Студентська електронна бібліотека URL: <http://www.lib.ua-ru.net/>
75. Нормативно-правова база України URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/>

Додаток А
Зразок оформлення титульного аркуша індивідуального
навчально-дослідного завдання

Міністерство освіти і науки України
ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут «Кіберпорт»

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ
з дисципліни «Фінанси Європейського Союзу»

на тему: _____

Студента (ки) _____ курсу _____ групи
спеціальності _____

_____ (прізвище та ініціали)

Керівник к.е.н., доц. _ _____
(прізвище та ініціали)

Національна шкала _____
Кількість балів: ___ Оцінка: ECTS _____

Додаток Б
Зразок оформлення використаних джерел

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: один автор	Малій О. Г. Фінансово-кредитні відносини в АПК : [монографія] / О. Г. Малій. – Харків : ХНТУСГ, 2008. – 210с.
два автори	Близнюк О. П. Ринок фінансових послуг : Навч. посіб. для студентів спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування / О. П. Близнюк, О. М. Іванюта. – Харків : Харк. держ. ун-т харчування та торгівлі, 2017. – 255 с.
Три автори	Шевчук І. Л. Бюджетна система : навчальний посібник. Друге видання, перероблене і доповнене / І. Л. Шевчук, В. О. Черепанова, Т. О. Ставерська. – Харків : Видавець Іванченко І. С., 2015. – 284 с.
Чотири автори	Гроші та кредит : навч. посіб. для підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування. Ч. 2. Кредит. / [Шевчук І. Л., Ставерська Т. О., Жилякова О. В., Близнюк О. П.]. – Х. : Видавець Іванченко І. С., 2019. – 186 с.
П'ять і більше авторів	Європейський Союз : навч. посіб. / [Бояр А. О. (кер. авт. кол.), Карпчук Н. П., Романюк Н. І. та ін.] ; за ред. А. О. Бояра, С. В. Федонюка. – Київ : ФОП Маслаков, 2020. – 600 с.
Законодавчі та нормативні документи	Бюджетний кодекс України : Ухвалений Верховною Радою України 22 березня 2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 50-51.
Частина (стаття) книги, періодичного видання	1. Лозинська Т. М. Методологічні основи дослідження розвитку місцевої демократії / Т. М. Лозинська // Актуальні проблеми інноваційної економіки та права, 2024. – № 2. – С. 30– 34. 2. Малій О. Г. Джерела фінансового забезпечення інноваційного розвитку / О. Г. Малій // Актуальні проблеми інноваційної економіки, 2020. – № 4. – С.72–77.
Електронні ресурси	1. Соціально-демографічні характеристики домогосподарств України у 2023 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua . 2. Корнієнко В. О. Україна в Європі і світі. Електронний навчальний посібник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://multimedia.posibnyky.vntu.edu.ua/mm/Ukraine-EU/txt/02.html .

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	3
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 ОСНОВИ ФІНАНСІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ, БЮДЖЕТНА СИСТЕМА, ПОДАТКОВА СИСТЕМА	5
ТЕМА 1 ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ СТВОРЕННЯ І ФУНКЦІОНУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	5
ТЕМА 2 ОРГАНИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ	6
ТЕМА 3 БЮДЖЕТ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ. БЮДЖЕТНИЙ ПРОЦЕС	8
ТЕМА 4 СТРУКТУРА ЄДИНОГО БЮДЖЕТУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	9
ТЕМА 5 ПОДАТКОВА СИСТЕМА І ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	10
ТЕМА 6 ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ ПОДАТКІВ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	12
ТЕМА 7 ІНСТИТУЦІЇ ЄС У СФЕРІ ГРОШОВОГО ОБІГУ, ФІНАНСІВ ТА ІНВЕСТИЦІЙ	13
ТЕМА 8 АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	15
ТЕСТИ ДЛЯ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ ЗА МОДУЛЕМ І	17
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 ФОНДОВИЙ РИНОК, РИНОК СТРАХУВАННЯ, ФІНАНСОВИЙ НАГЛЯД У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ	22
ТЕМА 9 ФУНКЦІОНУВАННЯ ФОНДОВОГО РИНКУ. НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА РЕГУЛЮВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ФОНДОВОГО РИНКУ	22

ТЕМА 10 ФОНДОВІ БІРЖІ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	23
ТЕМА 11 ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	25
ТЕМА 12 АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД СТРАХОВОГО РИНКУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	26
ТЕМА 13 СИСТЕМА ФІНАНСОВОГО НАГЛЯДУ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ	28
ТЕМА 14 ФІНАНСИ КРАЇН-ЧЛЕНІВ ЄС: ФРН, ФРАНЦІЇ, ІТАЛІЇ ТА КРАЇН «БЕНІЛЮКС»	30
ТЕМА 15 ФІНАНСИ ЛАТВІЇ, ЛИТВИ ТА ЕСТОНІЇ. ФІНАНСИ ПОЛЬЩІ, ЧЕХІЇ, РУМУНІЇ ТА БОЛГАРІЇ	32
ТЕСТИ ДЛЯ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ ЗА МОДУЛЕМ II	34
ПІДСУМКОВІ ТЕСТИ ДЛЯ ЕКСПРЕС-ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ З ДИСЦИПЛІНИ	39
ТЕМИ ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ	47
ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ	49
ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК	51
ВИКОРИСТАНІ ТА РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ	71
ДОДАТКИ	76

Навчальне видання

ФІНАНСИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Методичні вказівки
до практичних занять та самостійної роботи

Укладач:

МАЛІЙ Олена Григорівна

Формат 60x84/16. Гарнітура Times New Roman
Папір для цифрового друку. Друк ризографічний.

Ум. друк. арк. _ .

Наклад ___ пр.

Державний біотехнологічний університет
61002, м. Харків, вул. Алчевських, 44